Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevacke-novine.com

Subotica, jul 2009. - Godina V - Broj 49 - Cena: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič"

Radio Novi Sad – 100 MHz
vrime emitovanja: petak 22.00 – 22.30 sati
Radio Subotica - 89,6 MHz
Vrime emitovanja: subota 20.00 – 20.30 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR"
Televizija Novi Sad – II program
vrime emitovanja: subatom od 15.30, a repriza je naredne subate od 15.30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.yu

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina V Broj 49
Jul 2009. godine
Cina 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC" i glavni i odgovorni urednik:
mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:
Mijo Mandić, Marija Šamu, Joso Poljaković

Tehnički urednik:
Ivan Stantić

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić, Joso Poljaković, dr Andrija Peić Tukuljac, Desa Kujundžić, Marija Horvat, Ružica Parčetić, Nikola Sedlak, Dragan Tovarišić, Alojzije Stantić, Mijo Muić

Naslovna strana:
Marija Horvat

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.rs

Tekući računi:
160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:
„KriMel" Budisava

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Štampa sistem" - Beograd, „North press" - Subotica, „Celtis" - Sombor, „Futura plus" - Zemun

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu,
bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put br. 10, 25000 Sombor
Telefon/fax: 025 449-175

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

S mukom i iz praznog džepa i ovaj put paori su posijali žito. Kiša i led saprali su i ono malo nade da će se od roda moć preživit. Oni stariji kažu da se ova godina ne mož mirit ni s onima kad se „meo tavan". Žito će donet novi kruv na astal svima samo ne onima koji su za njeg radili, jel njegova otkupna cina mož se mirit s lemozijom. I opet će ovaj napaćen narod zafaljivat Bogu i pravit Dužijancu, nadajuć se boljem - jel bolje su i zaslužili.

Nikako sotim posijanim žitom sazrijavala je nesloga u Bunjevačkom nacionalnom savitu, pa i oko njeg. Zašto da „kolo" ne budne „veće" i „veselije"? Prazan divan i još praznije glave saprale su i ono malo sloge što je med nama bilo. Sad se s ponosom udaraje u prsa i viču kako su „pravi" Bunjevci, koji tako lipo iđu na ruku baš onima koji nas oće zatrt - a njev je spisak poduži.

Ostaje nam još da vidimo koliko će bit gorak kruv od novog žita, ko i poslidice „prave" bunjevačke politike.

Strana 4-10

Strana 11-12

Strana 14

Strana 15

Strana 16-17

Strana 22-24

Sadržaj

4-10
Di to iđu Bunjevci?!
11-12
Novići traže svoje bunjevačke korene
14
Ris s mašinama
15
Tušta „Zlatni rukivi"
16-17
„Lipota naši riči" prid čitaocima
18
Stari lonac i cviće
19-20
Uvod u bunjevačko pitanje
22-24
Upoznavanje mladi
25
Gurga Palocija

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 420 dinara.
Platit možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Metals Banka) sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Platit možete na naš devizni racun: IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22 sa naznakom za pritplatu (Metals Banka).
Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

Di to iđu Bunjevci?!

U poslidnji dvi i po godine, kad je i došlo do promine rukovodstva NIU „Bunjevačkog informativnog centra" uređivačka politika „Bunjevački novina" bila je pozitivna i okrenuta ka svojem narodu. Bilo je tu i tamo neslaganja i u našim redovima pa i Bunjevačkom nacionalnom savitu, al o njima vam nismo pisali. Najprija zato jel smo smatrali da naši čitaoci nisu željni čitat o našim svađanjima već zalaganjima za Bunjevce. A onda i čerez tog, jel su se sva ta neslaganja ipak privazilazila u korist opšteg interesa Bunjevaca. S takom uređivačkom politikom od novina koje niko nije čito, a kamol kupovo, i niušta ozbiljno držo, ufriško su se postigli vrlo dobri rezultati. Broj pritplatnika i prodati novina dosego je visinu od 80 odsto tiraža, na kojim nam mnogi mogu samo zavidit. Pokrenuta je izdavačka dilatnost, pokrenut je dičiji list „Tandrčak" i još puno tog. Pritisaka na „Bunjevačke novine", kojima je naš narod počo virovat, bilo je stalno. Podmećani su tekstovi, potutkivani autori koji su po volji uticajni pojedninaca a zabranjivani oni koji nisu po njevom ukusu.

Kad uredništvo i većina članova Upravnog odbora „Bunjevački novina" nisu tili pristat na ovaki način rada pritisci su postali pritnje, čak i s „metkom u čelo", a kad je i to postalo malo, pokrenuta je inicijativa za sminjivanje Upravnog odbora „Bunjevački novina" koji će onda bolje i efikasnije moć „zavrćat ruku" neposlušnom direktoru i uredniku. Od lanjske godine posli izbora neslaganja u Bunjevačkom nacionalnom savitu su rasla da bi se zaoštrila u poslidnji par miseci. U isto vrime otvoren je front i s drugim članovima Bunjevačkog nacionalnog savita koji nisu pristajali na vođenje bunjevačke politike čas u jednom čas u drugom smeru - brez ikakog smisla i vođenja brige o opštim interesima Bunjevaca. Lični interesi, sujete, uski vidici i nestručnost postali su glavni zajednički stožer dila BNS-a koji u poslidnje tri sidnice srlja u propast. Podmećan je pogrišan materijal, koji je dodatno podizo neslogu med članovima, krivotvoren je Zapisnik, pa posli isti povučen a da za njeg, jeto, niko nije kriv. Dobiveni novci na konkursu iz Pokrajine BNS je podilio poslušnicima. Pridsidnica Izvršnog odbora BNS-a Đurđica Skenderović dala je neopozivu ostavku, iznuđeno je još nikoliko, kako bi se smanjio potribni kvorum i mogo nastavit munjevit put u propast Bunjevaca. Za 31. jul zakazana je XXXI sidnica na kojoj je još ostalo da se usvoji Zapisnik sa sidnice koja nikad nije održana, razmotre tačke brez materijala i osnovnim inforacija, da se očiste redovi savita od oni koji nisu „pravi" Bunjevci a „Bunjevačke novine" uzmu pod svoje i tiraje svoju radikalnu politiku – ko jedini i ispravni pristup svim pogledima na svit. Sve pod plaštom neslaganja oko učešća u organizaciji varoške Dužijance. Što je, najblaže rićeno, čudno, kad je sam pridsidnik BNS-a Nikola Babić bio poodavno njezin učesnik, pa i sedamdeseti godina kad se nije moglo izjašnjavat ko Bunjevac već samo ko Hrvat, pa do 2007. kad ga je ovaj isti BNS poslo ko delegata na ovu manifestaciju, al samo ko gledača, čerez čega je isključen iz Bunjevačke stranke.

Kome je to cilj da sruši Bunjevački nacionalni savit? Ko to ima pravo čerez svoji lični interesa izdat dvadese iljada Bunjevaca, koji su sve ove godine odolivali svim mogućim asimilacijama koje su ji udarale? Ko to nema toliko savisti da kaže: „Jeste, mene su platili da Bunjevaca više ne bude"! Već nas utirava u laž, zamaziva oči i s nestrpljenjom čeka ispunjenje svojeg zadatka.

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

NIKOLA BABIĆ, PRIDSIDNIK NACIONALNOG SAVITA BUNEJVAČKE NACIONALNE MANJINE

Zaštita bunjevačkog nacionalnog identiteta je na prvom mistu

Stav Bunjevačkog nacionalnog savita povodom održavanja „Dužijance 2009" u Subotici i da li je to i Vaš lični stav?

Marta miseca bio sam pozvan od pridsidnika Bunjevačke stranke Vojvodine, odnosno od potpridsidnika grada Subotice Branka Franciškovića, na dogovor oko održavanja Dužijance. U razgovoru nam se priključio Ivan Sedlak. Ja sam vrlo jasno i glasno stavio do znanja da ja nisam prominio stav o Dužijanci, ko što se navodi u drugom pitanju. Ja sam zbog Dužijance bio metnut 1971. godine na listu nepodobni. Prema tom, moj stav oko Dužijance se nije prominio. Ja sam učestvovo u jednoj od najuspišniji Dužijanci koja se organizovala 1968. godine, organizovo sam takmičenje risara u Bajmoku. Prema tom, moj stav o Dužijanci se nije minjo. Moj stav ko pridsidnika Nacionalnog savita je taj da je Dužijanca, koja se organizuje u Subotici i digod žive Bunjevci, narodni običaj Bunjevaca. Al sam isto tako kazo da Organizacioni odbor Dužijance ne mož da bude koncipiran ko prošle godine. Odnosno, da Organizacioni odbor i organizacija Dužijance ne mož bit povirena Hrvatskom kulturnom centru i da pridsidnik Organizacionog odbora ne bude Davor Dulić. Ja sam tražio, zbog specifični odnosa koji vladaje kod nas u Subotici, pogotovo izmed naše dvi zajednice Hrvata i Bunjevaca, da na čelu Odbora bude gradonačelnik Saša Vučinić. Jel, to priliči jednoj vakoj manifestaciji koju oćemo da bude gradska i da je internacionalizujemo. Tad je rečeno da u tom trenutku to Vučinić ne može da privati. Ja sam reko, pošto mi sad iz ove varoši imamo ministra u Vladi, pridložio sam da to bude Oliver Dulić, i tad je to od nas svi trojice privaćeno ko jedno od mogući ri-

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

šenja. Već ranije smo dobili podatak da je Bunjevačka matica dala pridlog pet il šest oni koji će učestvovat i bit dio Organizacionog odbora Dužijance, a ja sam tražio da oni imadu ravnopravan status u odnosu na članove Hrvate. Ja sam tražio da u Organizacionom odboru uzmu učešća i Bunjevci, i Hrvati, i Srbi, i Madžari, i svećenici naše crkve, i niki drugi, ko što su nevladine organizacije i niki zaslužni pojedinci. Zašto ne i počasni građani Subotice - jel to je gradska Dužijanca. Ja sam tako pridlago, al sam kazo da mi u ovoj situaciji teško možemo da dejstvujemo da promocija u vidu plakata i drugi pamfleta bude na sva tri jezika i pisma u službenoj upotribi, i da tu imamo ravnopravni udio, jel se 10-15 godina sva ta infrastruktura koja triba da obezbidi Dužijancu, nalazi u Hrvatskom kulturnom centru. To ne znači da i naše bunjevačke institucije ne mogu dat svoj prilog. Zašto nam se ne da prilika da ravnopravno učestvujemo, pa da i mi zapnemo sa našim snagama i da vidimo šta mož Matica, KUD „Bunjevka", BKC Bajmok, i niki drugi koji nisu učestvovali?

Koliko znam nijedan od ovi zahtiva ni niki drugi nije privaćen. Dogod sam ja pridsidnik Nacionalnog veća moja je obaveza da di god se dovodi u pitanje bunjevački nacionalni identitet, da ja tu intervenišem. Prema tom, ne možmo se služit s ovakim stvarima ko što je ova brošura „O risu" koja je izašla za ovu Dužijancu, nit davat bilo kaku podršku. Ovo nije stvar nesporazuma, ovo je stvar zloupotribe, i ovo je drsko svojatanje, asimilacija jednog naroda, jel tu je sav tekst napisan na bunjevačkom jeziku, al se Bunjevci nazivaje bunjevački Hrvati i Bunjevci – Hrvati. To je ono na šta ja moram da intervenišem i da iza tog stojim. Oko Dužijance smo imali dosta rasprava, došlo je čak i do podila u Nacionalnom savitu, što ja ne smatram ničim tragičnim. U sedmoj godini smo postojanja, ljudi stvari vide vako il nako, i te razlike su normalne. Međutim, ova većina koja je sad u Nacionalnom savitu, mora energično da se bori da taj nacionalni identitet Bunjevaca ostane bunjevački. Ne možmo dozvolit pitanje dal su Bunjevci dio nikog drugog naroda, ko što to sadašnji pridsidnik Organizacionog odbora Davor Dulić u svom saopštenju kaže: Jeste, Dužijanca je taka svetkovina da ona mora postat svetkovina hrvatskog naroda. Znači, to je ne tendencija koja datira od prija nikolko godina, već od mnogo ranije, i ona se vodi u kontinuitetu. Na žalost, naša država i naši zvaničnici kome god sam se obraćo sa zahtivima, a obraćo sam se, fala Bogu, svima ovi šest godina, pa i ranije dok sam bio u Stranki, uvik su ostali brez odgovora, il su se na vake navode blagonaklono odnosili. Nijedan visoki državni funkcioner u Srbiji nije interveniso kad su bili ugroženi nacionalni interesi Bunjevaca. A ova država je 2003. godine Bunjevce priznala ko nacionalnu manjinu. Prema tom, mi smo dio tog nacionalnog kolorita med ovi 28 nacionalni manjina.

Prija nikoliko godina Vi ste isključeni iz Bunjevačke stranke zbog prisustvovanja Dužijanci u Subotici. Zbog čega se Vaš stav o istoj manifestaciji toliko promino?

Nisam isključen iz Bunjevačke stranke zato što sam prisustvovo Dužijanci. Kad sam prisustvo 2007. godine, to je bila odluka Nacionalnog savita, da prisustvuje pridsidnik i jedan potpridsidnik. Pošto su obadva potpridsidnika u to vrime, Đuro Bošnjak i Šime Sekulić, bili na godišnjem odmoru, dogovoreno je da pored mene učestvuje jedan član Nacionalnog savita, a to je bio Mirko Bajić, koji je onda bio poslanik Pokrajinske skupštine i odbornik Skupštine Subotica. Zašto sam ja isključen iz Bunjevačke stranke nema nikake ni pravne, ni formalne osnove, ja nisam dobio nikaki dokument ni odluku, dal Pridsidništva, dal Glavnog odbora, dal Skupštine Bunjevačke stranke da sam isključen. Tamo su navodi da su, navodno meni upućene primedbe oko trošenja sridstava itd.

Vaš komentar, ko pridsidnika Bunjevačkog nacionalnog savita o trenutnoj situaciji u Savitu?

Nacionalni savit funkcioniše od 2003. godine. Privaćajuć se ove obaveze i dužnosti, oma sam svatio da kad je u pitanju naša osnovna nadležnost, a to su obrazovanje i informisanje, članovi Nacionalnog savita cigurno neće imat drugačija viđenja, a pogotovo da nećemo imat podila. To se nakon ovi godina i obistinilo. Al, isto tako bilo mi je jasno da ćemo u dilu kulture imat značajni problema. Jel je i kod formiranja Odbora za kulturu bilo dosta problema. Jel mi smo u ono vrime, 2003. godine, koncipirali Nacionalni savit kako smo mogli. Prema tom, u Nacionalni savit su ušli pridstavnici kulturni institucija, što je sukob interesa. I nikoliko puti smo imali upozorenja i od Pokrajinskog sekretarijata, i od Ministarstva, da pridsidnici kulturni institucija ne mogu učestvovat u donošenju odluka kad se radi o njevoj instituciji. Al, smatro sam, da je jedna od naši tačaka razilaženja bila oko organizacije Dužijance. To se naročito vidilo ove godine di smo, praktično, ostali brez niki članova koje smatram da su bili dragocini.

Dosad smo imali 21 člana, koliko je i izabrano na početku. Neopozive ostavke na funkcije podnelo je nji troje, tako da je Savit funkcioniso sa 18 članova. Sad smo dobili i ostavku pridsidnika Izvršnog odbora Đurđice Skenderović, tako da ćemo nakon konstatacije ove ostavke, do narednog izbora, naš Savit brojit 17 članova. I to je jedan sastav koji mož da funkcioniše, da radi i donosi valjane odluke, do izbora novog Nacionalnog savita. Imamo dovoljnu većinu. Ja sam dokazo i dokumentovo da odluke ne donosim ja lično, neg Savit. Mi ne možmo donet odluku u slučaju kad nema kvoruma, kad kogod ne dođe, kad kogod napušti sidnicu, kad se kogod nasrdi pa nam pravi opstrukciju. To smo od aprila miseca pa do danas doživljavali, i tu smo morali priduzet određene korake. Ja sam se konsultovo sa našim Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, kad se raspravljalo o Dužijaci i o raspodili niki sridstava, kad je tribalo da se donese odluka, kako da se u nastaloj situaciji ponašam. Jel, moram da imam valjane odluke, što je i potvrđeno. Isto tako moro sam da zatražim od oni članova Savita koji ne žele više da učestvuju u radu, da pismeno podnesu ostavke. Te ostavke ćemo na 31. sidnici i konstatovat.

Vaš komentar na ostavku Đurđice Skenderović na misto pridsidnika Izvršnog odbora i člana Bunjevačkog nacionalnog savita?

Bio sam izuzetno zadovoljan svi ovi godina sa radom Đurđice Skenderović, i ako mi je išta u ovom neprijatno to je što nije mogla sačekat još par miseci i da privedemo kraju ovaj mandat Nacionalnog savita. Nažalost, ona se odlučila na to, jel poslidnji nikoliko sidnica Nacionalnog savita nisu bile baš u tonu koji, kako je ona kazala, nama ne priliči. Al sidnice Savita su to, sidnice Skupština su to. Njezina konstatacija je bila da se ode unose i elementi političkog dilovanja, marketinga. Ja to nisam mogo da zabranim, jel u Nacionalnom savitu ima sedam članova koji su pridstavnici niki stranaka. Kad smo birali Nacionalni savit nismo mogli da izaberemo Savit koji će bit iz Bunjevačke stranke. Ja sam se susrito svi ovi 30 sidnica

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

Nacionalni savita sa malo tog političkog nabacivanja, ubacivanja, provociranja. To je štogod čega je stalno bilo. Meni je jako žao, smatram da je Đurđica Skenderović dala velik doprinos u radu Nacionalnog savita, jako je puno odradila, ekonomista je i izvanredno poznaje fukcionisanje uprave, što nam je bilo od izuzetnog značaja. Ona je učestvovala na mnogim skupovima, okruglim stolovima, seminarima, a značajan doprinos je dala u sferi obrazovanja, i bila je tvorac i dala je ime Festivalu bunjevački ila u Bajmoku. Zbog tog mi je jako žao, al ja moram poštivat njezinu volju. Puno sam razgovaro šnjom i znam šta joj je u radu Nacionalnog savita smetalo, al ja sam ode onaj koji pridsidava svim članovima Nacionalnog savita i ja moram da vodim računa o ovim članovima koji su ostali.

Mirko Bajić ko član BNS-a promoviše u javnosti da se prava Bunjevaca zastupaje priko SPO-a. Koliko će to pomoć Bunjevcima?

To ja ne znam. Sa Mirkom sam dosta razgovaro. Mi ćemo vidit kaki će njegov program bit u toj stranki, il generalni program SPO-a kad su u pitanju nacionalne manjine. Dosad nisu baš ni druge stranke uzimale pitanje nacionalni manjina, jel one imaju prosrpsku il prograđansku orijentaciju. Ono što znam je da Mirko ostaje Bunjevac, da će se zalagat za naše interese. Vidićemo kad budu zvanično objavili programe u javnosti. Al sam tražio od njeg da kaže da li on u ovoj situaciji ostaje aktivan član Nacionalnog savita. Bilo je perioda kad on nije bio toliko aktivan, al u poslidnje dvi - tri godine je jako aktivan.

Vaš komentar za nedodiljivanje sridstava za Dužionicu u Somboru, zatim Bunjevačkoj matici i KUD-u „Bunjevka”?

Što se tiče raspodile sridstava koja smo dobili od strane Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine, odnosno pridloga raspodile, mećali smo ga na tri sidnice. Mi smo morali do 22. juna da dostavimo Sekretarijatu našu odluku. Imali smo sidnicu 20. juna, kad su pridstavnici ove tri institucije napuštili sidnicu, i mi nismo imali kvorum. A ja sam već prolongiro pokrajinskom sekretaru rok jer nisam dostavio pridlog raspodele. Mislio sam da ću 22. imat sidnicu pa ću tog dana i dostavit pridlog. Mi smo i tad ostali bez kvoruma. Pošto Izvršni odbor 17. juna nije dao pridlog o raspodili sridstava, neg je to ostavio Savitu to da uradi, a Odbor za kultru je dao jedan pridlog raspodile, mi koji smo ostali na sidnici Nacionalnog savita, nas devet, razgovarali smo načelno o situaciji. Stvorilo se veliko nezadovoljstvo pošto su nas kolege napuštile a nismo tili da ostanemo brez ti sridstava, pa smo zauzeli čvrst stav da se iz te raspodile izuzmu: Bunjevačka matica, UG „Bunjevačko kolo” i KUD „Bunjevka”. Jel oni nisu spremni da učestvuju u raspravi. Ja sam tada zamolio u Pokrajinskom sekretarijatu da nam ostave prostor da na slidećoj sidnici potvrdimo taj naš stav. Sidnica je ponovo održana 3. jula di smo ponovo došli u situaciju da su pridstavnici ovi institucija napuštili sidnicu. Đuro Bošnjak nije ni došo, a Kata Kuntić, Ivan Kortmiš i Ivan Sedlak su napštili sidnicu. Mi smo ostali u kvorumu i potvrdili smo onu raniju odluku. I ja sam tako obavistio pokraijinskog sekretara. Nije bila u pitanju moja lična odluka.

B. E.

ĐURĐICA SKENDEROVIĆ, BIVŠA PRIDSIDNICA IZVRŠNOG ODBORA NACIONALNOG SAVITA

Niki članovi sebe meću isprid interesa Bunjevaca

Nakon poslidnje neuspile sidnice Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, održane 3. jula, na kojoj je nikoliko nji ponovo napuštilo sidnicu, Đurđica Skenderović je procinila da njezino misto nije više u Nacionalnom savitu – ni ko članu ni ko pridsidnici Izvršnog odbora. Na obadvi funkcije dala je ostavku 6. jula, a tekst ostavke pridala Nikoli Babiću, pridsidniku Savita.

Još od 90-ti godina, kad sam bila činovnik Opštine i Okruga, radila sam na svim aktivnostima koje su moje mogućnosti dozvoljavale kako bi konačno Bunjevci bili priznati u ovoj našoj državi.

Odlaskom u penziju 2003. godine, još više sam radila za svoj narod, brez ikake novčane nadoknade. Te godine se konstituiso Nacionalni savit, di sam bila član i pridsidnica Izvršnog odbora. Jeto, posli ovoliko godina rada i zalaganja za taj Savit moje misto više nije u njemu. Loši odnosi traju unatrag jedno dvi godine, a u poslidnji tri sidnice BNS-a stvari su očle pridaleko i ja više ne želim bit dio nji.

Čime ovo temeljim? Sve vrime sam radila, prija sveg rukovođena strukom, poštivanjom zakona, morala i opštim interesima Bunjevaca. Moram spominit da smo mi u odnosu na druge nacionalne manjine, divanim o Bunjevcima u Subotici i Somboru di najviše i žive, imali daleko lošiji start, nismo imali institucije, nismo imali nikaku zvaničnu mogućnost organizovanja i ostvarivanja prava na: obrazovanje, na korišćenje svog maternjeg jezika, na informisanje i na prožimanje kulturni vridnosti kultura i običaja.

Di je nastala najveća podila, bar u novije vrime? Oko organizovanja gradske Dužijance u Subotici, pa i Somboru. Divaniću sad o Subotici, s obzirom na to da je, po meni, tu trenutno najveći raskol. Jedan dio bunjevački institucija smatra da je jako dobro da se Bunjevci ujedine u zajednički program održavanja ovogodišnje Dužijance. Ove godine je formiran gradski Organizacioni odbor u koji je uključen jedan broj Bunjevaca. Nji je, činjenica je, mali broj, al dovoljno za početak, da se sotim da na znanje da je Dužijanca bunjevački običaj. A tokom vrimena iskristalisaće se odnosi pa će jednako bit zastupljene obadvi strane i uključene sve one institucije koje žive i rade na polju ostvarivanja bunjevačke kulture i običaja. To je zdravo dobro, jel to je, prija sveg, jedan normalni dijalog, normlani demokratski proces. Ako to mož kogod da negira, taj čini svom narodu loše, a svima zajedno ovo ne služi na čast. Ostavku podnosim isključivo ko član Nacionalnog savita i na sve funkcije koje me je imenovo ovaj Savit. I dalje ostajem član Bunjevačke matice, nije isključeno da se neću angažovat u

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

radu nike druge institucije di bude postojalo interesovanje i di ja sebe budem vidila.

Zdravo mi je žavo što se sve ovo dešava, jel mislim da smo tamam ostvarili i institucionalne i zakonske priduslove da Bunjevci konačno budu Bunjevci, da ostvaruju sva nacionalna prava koja njim zakon dozvoljava. Nadam se da će Bunjevci končano i statutarno nać svoje misto u Statutu Vojvodine, di više niko neće moć kazat bunjevački Hrvati, hrvatski Bunjevci, il etnička skupina hrvatskog naroda, jel Statut Vojvodine nam daje pravo da budemo posebna nacionalna zajednica.

B. E.

IVAN SEDLAK, PRIDSIDNIK BUNJEVAČKE MATICE

Cilj nam je bunjevačka Dužijanca

U Organizacioni odbor „Dužijance 2009" delegirali ste članove iz Bunjevačke matice. Koji su motivi za približavanje varoškom organizovanju „Dužijance"?

Bunjevačka matica je iskoristila priliku da ove godine mož da učestvuje u organizaciji gradske Dužijance, i donela je odluku na Glavnom odboru da delegira svoje viđene članove u organizacioni odbor, a to su: Marko Marjanušić, Ivan Skenderović, Mijo Mandić, dr Andrija Peić i Tamara Babić. Motivi su jasni, mi govorimo da je Dužijanca bunjevačka i smatramo da je to narodna manifestacija svi Bunjevaca. Mi smo 20 godina bili isključeni iz organizacije naše Dužijance, i bili smo nezadovoljni zbog čega je to tako. I sad kad smo dobili priliku, ne bi bilo pošteno da ne učestvujemo. Na ovaj način dokazujemo da je to naša Dužijanca. To je i jedna turistička manifestacija, i mi želimo da doprinesemo i na taj način da je ona naša. Samim našim učešćem to nije više onaka Dužijnaca kaka je bila. I već tim prvim potezom postigli smo cilj. Mi smo se ode borili za naše bunjevačke interese, a to je da flajeri i plakati budu i na bunjevačkom, da se konferansa vodi samo na bunjevačkom. Znači, postigli smo veći dio naši zaktiva. Normalno da se prve godine ne mož očekivat sve. Nerealno je bilo da zaktivat da pridsidnik Organizacionog odbora Dužijance bude iz bunjevački institucija. Pridsidnika Organizacionog odbora određuje Skupština grada, a ona je odredila vako, a Odbor je krenio vako. Da se mi u ovom trenutku bavimo ultimatumima je kontraproduktivno. Mi očekujemo, pošto smo postali sastavni dio te gradske manifestacije, da ćemo slideće godine više moć da utičemo na Dužijancu, jel nama je cilj da ona bude bunjevačka, da bude imidž grada, da bude, ko ranije, masovna, da se svi ponosimo, da ne bude, jednom ričju, politizovano. Štogod možeš branit, minjat, samo ako učestvuješ u mehanizmu. Smatram da je put dijaloga u rišavanju otvoreni pitanja u bunjevačkom korpusu je nezamenljiv. Radikalizam s jedne i druge strane med Bunjevcima jednog il drugog opridiljenja stvara nove probleme i ne rišava ništa, jer se radi u suštini o jednom narodu. Zbližit jedan narod ne možeš kroz svađu, kroz sukobe, moraš imat prostora za dijalog. A njega možeš imat kroz jasno određene ciljove nacionalne politike, i šta u noj želiš ostvarit. Mi smatramo da se bunjevačka tradicija, jezik i običaji, najbolje mogu sačuvat u okviru bunjevačkog korpusa. Nijedan dio nikog velikog naroda ne mož ostvarit autentične interese našeg naroda. Mi to želimo kroz dijalog objasnit i našim Bunjevcima koji zasad ne misle tako, i mi tu vidimo put dalje intergacije u jedinstven bunjevački nacionalni korpus, al ne na taj način da ćemo se stalno sukobljavat. I tu počinju koncepcijske razlike med nama okupljeni u Matici, KUD „Bunjevka", UG „Bunjevčako kolo" iz Sombora, Bunjevačkoj stranki Vojvodine i u KUD „Aleksandrovo" koji slično gledaju na Dužijancu, i oni koji su zagovornici radikalne politike, sukoba, zatvaranja, takozvani pravi Bunjevaca. To je politika i niki naši bivši političara koji su imali nastupe „Ja sam jedini pošten, svi ostali su lopovi", a sad su se vratili u naš bunjevački nacionalni korpus da nas dalje svađaje i dile, i to sa pozicija „Jedino sam ja pravi Bunjevac, a svi ostali koji drugačije misle su otpadnici bunjevačkog roda i naroda".

Stiče se utisak da je razlog za neslaganje stavova u Bunjevačkom nacionalnom savitu samo Dužijanca. Postoje li i drugi problemi?

Tačno je da Dužijanca nije jedini razlog. Razlika je u koncepcijama, što jedan dio Nacionalnog savita smatra da se nacionalni interesi moraje ostvarivat u jednom otvorenom demokratskom procesu, a drugi dio smatra da se triba zatvorit, da triba bit isključiv, i svi drugi koji nisu u tom, koji misle da triba dijalog, oni su neprijatelji.

Pridsidnik Saveta je u prve tri godine uspivo da sprovede ono što smo se dogovorili, a to je da nema politike u Savitu, da smo prvo svi Bunjevci u Savitu. Dok je to tako funkcionisalo, Nacionalni savit je radio, i po Statutu, Zakonu i Ustavu bili smo jedan od uzorni savita. Međutim, kad je pridsidnik Savita popuštio i dozvolio ulazak politke na poslidnjim izborima za republički parlament, kad je dozvolio da se priko Nacionalnog savita daje pridlog našeg kandidata za niku političku stranku, time je došlo do ulaska i ostali politika u Nacionalni savit. I tad su velike političke stranke, a koje različito gledaje na segment nacionalng pitanja, postale prioritetne u Nacionalnom savitu, i dolazilo je do politizovanja i sukoba.

Nacionalni savit je gubio legitimitet i legalitet, jel mandat po važećem Zakonu je pristo, ovo je sedma godina, a mandat je četri. I kad je Uredbom, odnosno, dogovorom na republičkom nivou mandat nezakonito produžen, tad je došlo i do krize. Mi smo pridsidnika upozoravali da Nacionalni savit više nema puni legitimitet i legalitet da se bavi projekcijama, razvojnim planovima i programima u okviru vako sukobljeni opcija, da je to sad bezpredmetno i opasno, i da Nacionalni savit da bi sad održo nacionalni korpus, triba da se bavi samo sa onim neposridnim pitanjima koja se tiču finansijskog opstanka Nacionalnog savita i institucija u Nacionalnom savitu. Mi smo tražili i upozoravali pridsidnika da je izlazak iz sveg ovog teškog

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

stanja u tom. Pridsidnik, misto da to razumi, on se izmed dva gledanja opridilio za jedno, za radikalni pristup u rišavanju problema, i privatio je njeve metode borbe. Podmećani su na sidnicama Nacionalnog savita materijali koji nisu bili u okviru tačaka dnevnog reda, pokušavalo se falsifikovat zapisnik Nacionalnog savita, vređani su članovi Nacionalnog savita koji ne misle tako, nazivani su političkim plaćenicima DS, prozivani su da su Hrvati, da su izdajice, a pridsidnik uopšte na to nije reagovo, nijednog trenutka se nije postavio da zaštiti integritet napadnuti članova Savita, i kad je došlo do glasanja glaso je nako kako je tad dio Nacionalnog savita pridlago. I šta se desilo? Počo je naglo da se osipa Nacionalni savit. Mi sad imamo ukupno četri ostavke, od tog su dvi tražene. Pridsidnik, misto da spašava BNS, išo je po kućama da nagovara članove da daju ostavke. Zašto? Da bi smanjio broj članova Nacionalnog savita kod utvrđivanja kvoruma sa 21 na 17-18, i da bi sa svojom manjinom od 10 članova mogo da manipuliše, i da donosi odluke u korist jedni, a protiv drugi institucija. To je kulminiralo na poslidnjoj sidinici Nacionalnog savita kod raspodile sridstava Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine, nakon što je jedan broj članova napuštio sidnicu, posli ekscesa koji su se dogodili. Nacionalni savit je nastavio rad bez legitimnog kvoruma i pridloge Odbora za kulturu i Izvšnog odbora su preinačili i utvrdili drugačiju raspodilu u kojoj su kaznili: Maticu, UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora i KUD „Bunjevka" uskraćujući im sridstva. Postavljam pitanje kaki je to pridsidnik Nacionalnog savita koji se određuje u odnosu na dvi strane koje se koncepcijski ne slažu, misto da pokuša, što smo i nudili, da objedini, da napravi kompromise, da održi rad u Nacionalnom savitu. On kažnjava bunjevačke institucije zbog neslaganja sa članovima Nacionalnog savita. Da bude još interesantnije, kažnjava ji zbog tog što su pojedini članovi Nacionalnog savita koristili svoje legitimno pravo neslaganja sa radom, a jedno od prava, ako ne možeš da se izboriš, jeste da i napustiš sidnicu, kad nema ko da ti zaštiti integritet. I postavljam pitanje, ko bi ode tribo da podnese ostavku, dal pridsidnik koji ne može da održi funkcionisanje Nacionalnog savita, jel oni članovi Savita koji misle drugačije? Žalosno je što to moraje da osite pojedine institucije kulture i da budu kažnjavane uskraćivanjem finansijski sridstava, i to ne slučajno one po kojima je bunjevački nacionalni korpus u poslidnje vrime, a i raniji godina i te kako pripoznatljiv, a to su Bunejvačka matica, KUD „Bunejvka", i UG „Bunje-vačko kolo" iz Sombora. Mi nećemo pristat na to da bilo koja instituacija ne dobije sridstva, jel Nacionalni savit nije za to da nikoj instituciji uskraćuje prava, već je tu da finansira i podstiče na rad.

Kako vidite rišavanje problema u BNS-u?

Na žalost, u ovom momentu, do naši novi izbora, ne vidim nikako rišenje, jel očito pridsidnik Savita Nikola Babić to ne želi pošto se opridilio za radikalnu političku opciju. Odbio je da se BNS bavi samo svojim nadležnostima, regulisanim Statutom i Zakonom, već podstrekiva bavljenje politikom i diskvalifikovanjem neistomišljenika, što je i dovelo do raskola.

B. E.

BRANKO FRANCIŠKOVIĆ, PRIDSIDNIK BUNJEVAČKE STRANKE VOJVODINE

Više ne mož „mi se srdimo i ne učestvujemo"

Iznesite stav Bunjevačke stranke Vojvodine oko organizacije gradske Dužijance.

Poznato je da je Bunjevačka stranka Vojvodine inicirala zajedničku proslavu u smislu da grad bude organizator Dužijance ove godine. Mi smo dobili jednu primedbu na to da je već odavno grad organizator, međutim, ne radi se o tom ko je „papirnati organizator", već se radi o tom ko je istinski organizator. Radi se o tom da oni koji se smatraju autohtonim Bunjevcima, koji imaju svoje institucije i koji su priznati ko nacionalna manjina u državi Srbiji, nisu učestvovali u organizaciji, neg ko gosti. Nije isto bit gost digod i kasti da je to zajedničko, il organizovat pa kasti da je to zajedničko. Prema tome, mi smo inicirali da oni koji sebe smatraju Bunjevcima, brez obzira na ostale elemente, nacionalne, političke itd. budu zajednički ko cilina ovog grada organizatori Dužijance. Smatramo da je to vrlo korektno jel ne mož se oduzet pravo bilo kome ko sebe smatra Bunjevcom, brez obzira dal sebe smatra autohtonim Bunjevcom, Hrvatom Bunjevcom, Srbinom Bunjevcom. Na to ljudi imaju pravo, a niko se ne smi isključit iz tog procesa. Ove godine mi autohtoni Bunjevci nismo želili više da se srdimo, tako da kažem, na grad, il na nike druge, pod parolom „Mi se srdimo i mi ne učestvujemo". Jel, šta to znači, mi ne učestvujemo na našoj svečanosti? To je isto ko da bi se srdio na koga i ne bi slavio svoj rođendan. Pa ko će ga onda slavit?! Ja moram da slavim svoj rođendan, ja moram da slavim bunjevačke običaje i tradiciju. Naravno, triba se izborit za nike druge stvari koje stoje na tom putu da mi ravnopravno učestvujemo u proslavi Dužijance. To je bio glavni motiv, a ima i sekundarni, koji mogu da se sažmu u to da se suštinski radi o nikim sukobima koji su kadgod nastali, a koji su i danas prisutni. Međutim, ti sukobi nisu prirodnim putom nastali, neg dilovanjem razni politički i drugi aktivnosti, podili su ovaj narod, i u tom smislu mi imamo probleme koje imamo.

I vi tisno sarađivate u organizaciji varoške Dužijance s čelnim ljudima varoši. Bilo je problema, koji su i kako su oni rišeni?

Samim pokretanjem inicijative mi smo bili uporni i smatrali smo da grad Subotica, odnosno čelnici grada moraju bit prisutni prilikom organizovanja Dužijance. Bili su niki dogovori kod zaminika pridsidnika Skupštine, kod gradonačelnika, i u tom smilslu nismo nailazili na probleme kod dogovora, oni su iskrsli kod ostvarenja ti dogovora, jel nisu ispoštovani svi njevi elementi. Uvik nam se čini da mi nismo za to krivi, da je kogod drugi kriv. Svesni smo da je ovo zdravo ositljivo područje, di mi smatramo da smo dobili da učestvuje-

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

mo u onom što nam pripada, samim tim što smo Bunjevci, drugi misle da su izgubili jel pojavljuje se kogod „Ko su ti da nam uzimaju ono što mi godinama radimo"? To je, ponavljam, osetljivo pitanje, i želim da kažem da grad nije imo stavova koji bi bili u suprotnosti s našim. Dakle, suprotnog dilovanja, il nedoričenog dilovanja je bilo u pojedinim fazama onog što smo se dogovorili. Bio je problematičan jezik, mi smo smatrali, ako ništa drugo, mora bit i na bunjevačkom i na hrvatskom. Dešavalo se da se razne informacije i programi daju na hrvatskom a ne na bunjevačkom. Dakle, to nije problem grada, do tog je došlo kod implementacije onog što smo dogovorili. To su stvari koje morate očekivat kad prvi put posli toliko godina radite zajednički poso.

Vaš komentar na podile unutar Bunjevačkog nacionalnog savita i viđenje rišenja ti problema?

Podile unutar Bunjevačkog nacionalnog savita nisu od danas il od ove Dužijance. One su nastale mnogo ranije, a posebno su intenzivirane posli izbora prošle godine za organe vlasti u Srbiji. Tu su se pojavile dvi linije koje imaju suprotne poglede na to kojim kursom Bunjevci triba da iđu, s kim, il uz čiju pomoć, il kome se pridružit na tom putu. Jedan put, koji mi zastupamo ko stranka, a koji su zastupali i određeni članovi Savita, jeste da je to demokratski put, put dijaloga, razgovora, pokušaja da se pomaknu nike stvari sa tačke na kojoj jesu. Druga linija je da Bunjevci u sadašnoj konstelaciji ne triba da sarađuju s vlastima, jel ona je DS, a DS je neprijatelj Bunjevaca, i da se Bunjevci, zasad, moraju borit protiv take konstelacije vlasti, jel i ona je veliki neprijatelj Bunjevaca.

Take stavove koji su već prija formirani, mi nismo privatili, a ne samo mi, ja nisam član Savita, nisu privatili ni određeni članovi Savita. I tu je došlo do razmimoilaženja. Sad je to kod Dužijance eskaliralo. Zašto? Zato što su ti članovi Savita smatrali da je izdaja ako se mi zajednički sa onima koji sebe smatraju Hrvatima udružimo i zajednički pravimo Dužijancu. Da je to izdaja bunjevačkog naroda.

Svako mož da pogleda monografiju o Dužijanci. Ti koji su sad protiv da Dužijanca bude u zajedničkoj organizaciji Bunjevaca, grada i Hrvata, ti su na čisto hrvatskoj Dužijanci sidili u prvim redovima i bili prisutni! Ne znam zašto su onda bili prisutni? Znači, Dužijanca je izmišljeni povod, a ne suština svi ti stvari. To je pitanje koje je u ovom trenutku moglo da posluži za štogod za šta ne postoji saglasnost, al saglasnost di su nam mogli prišit da smo mi izdajiice, plaćenici, neozbiljni ljudi koji prodaju bunjevačko ime.

Mi smo pokušali to da privazi-đemo kroz razgovore i stav da bi normalno bilo da mi radimo u interesu bunjevačkog naroda. Međutim, upotribljavaju se oni metodi koji nikako ne mogu da posluže ko metod za dijalog. Ako kogod falsifikuje zapisnike, ako kogod traži lažne zapisnike, ako kogod meće tačke dnevnog reda koje nisu dogovorene, neg ji naknadno meću zato da bi privario kogagod drugog, ako kogod uskraćiva finansiranje najznačajniji bunjevački institucija, Bunjevačka matica, UG „Bunjevačko kolo" u Somboru, KUD „Bunjevka" i kažnjava te institucije, nek kaže koje je demokratsko načelo kažnjavanje institucija. Ne mož Savit kažnjavat pojedince, osim ako nisu napravili prikršaj po Statutu, a to što nisu bili na sidnici svako normalan zna da je njegovo demokratsko pravo. To su dozvoljeni metodi u Srbiji. Mislim da nikakog ozbiljnijeg pomirenja neće bit i da će novi iz-bori za nacionalne savite bit ti koji će prisudit ko će u buduće i na koji način vodit politiku u Bunjevačkom nacionalnom savitu.

B. E.

JOSIP BOŠNJAK, PRIDSIDNIK UG „BUNJEVAČKO KOLO" IZ SOMBORA

Novi kruv i brez novaca

Ove godine i u Somboru će bit održana gradska Dužionica. Po kojim detaljima će se ona razlikovat od lanjske?

U Somboru će ove godine 2. avgusta bit održana gradska Dužionica. Slideći pridloge i potsićanje našeg gradonačelnika mr Dušana Jovića, da je Dužionica sa žetvenenim svečanostima koji počimaju na Sv.Marka, običaj koji su nigovali mnogi narodi u Somboru a jedini ga sačuvali Bunjevci. Ovogodišnja Dužionica u svom protokolu podrazumiva zajedničku svetu misu na kojoj će biti posvećeni kruv od novog žita UG „Bunjevačkog kola" i HKUD-a „Vladimir Nazor", zajednički prijem kod gradonačelnika i pridaju posvećenog kruva. Nakon koktela kod gradonačelnika, isprid Županije odigraće se tradicionalno Bandašicino kolo, takođe zajedničko. Kada kažem zajedničko, mislim na kolo mladih parova u narodnim nošnjama članova UG „Bunjevačko kolo" odnosno GKUD-a Ravangrad i mladih iz HKUD „Vladimir Nazor". U odnosu na lanjsku godinu, napridak koji se i očekuje u javnosti, jeste u protokolarnom dilu, di je zajednički prijem i pridaja kruva gradonačelaniku mr Dušanu Joviću.

Lanjske godine na Dužionici u crkvi bila je zajednička sveta misa za Bunjevce i Hrvate. Sote mise svi su ispraćeni s pismom „Kraljice majko svih Hrvata". Povodom te pisme UG „Bunjevačko kolo" je protestovalo. Oćel i ove godine bit Bunjevci i ostali katolici (Madžari i Nimci) praćeni s istom pismom?

UG „Bunjevačko kolo" je i ove godine potsitilo na originalni tekst ove svete pisme. Očekujemo da se prošlogodišnji ispraćaj neće ponoviti, jer sveta misa je za sve katolike, a ne samo za Hrvate! Da li će UG „Bunjevačko kolo" bit ispunjeno radošću, ostaje da se vidi 2. avgusta.

Krizna su vrimena, koliko će se ona odrazit na materijalni dio organizacije Dužionice?

Ovogodišnja Dužionica je deveta po redu. Do ove godine smo u finansijskom smislu uspivali da održimo sveopšte Dužionice na primeren i dostojanstven način. Finansijska sridstva su nam ove godine uskraćena na razne načine, što zaista nismo mogli očekivati. Ovom su kumovali Odbor za kulturu na čelu sa pridsidnikom Vla-

SUKOBI U BUNJEVAČKOM NACIONALNOM SAVITU I ŠTA JE DOVELO DO NJI

dom Babićom ko i pridsidnik Nacionalnog savita Nikola Babić, koji je i uputio dopis Pokrajinskom sekretarijatu za propise, upravu i nacionalne manjine, da se UG „Bunjevačkom kolu" ne dodili ni dinara od predviđenih sridstava koje smo tražili po osnovu pet konkursa. Biće izuzetno teško, ali se od održavanja Dužionice neće odustati unatoč činjenici da pridsidnik Nikola Babić nije pripozno potribu finansiranja bar Dužionice ko jednog od najznačajnijih bunjevačkih nacionalnih praznika.

Koje su poteškoće u radu UG „Bunjevačkog kola" u Somboru?

Iz prithodno iznetog vidi se da poteškoća zaista ima i da su one prije svega finansijske prirode, naravno, to ne znači da UG „Bunjevačko kolo" neće uspišno, uostalom ko i proteklih godina, od reosnivanja do danas, iznet teret ovog vrimena i sve planirano za ovu godinu uspešno i sprovisti u dilo.

Koji je stav UG „Bunjevačkog kola" iz Sombora povodom sukoba unutar BNS-a?

UG „Bunjevačko kolo" je oduvik zagovaralo proevrpsku opciju. Izgleda da je u poslidnje vrime BNS sa nikolicinom članova krenilo u sasvim drugom pravcu. Ovo je dovelo UG „Bunjevačko kolo" i još nike institucije u vrlo ozbiljan sukob sa BNS-om. Mišljenja sam da je rad cilog BNS na čelu s pridsidnikom Nikolom Babićom, nelegitiman, i UG „Bunjevačko kolo" u takvom radu neće učestvovat. Ako je kogod i odobrio legitimitet BNS, mi bi to volili digod vidit i pročitat.

S. K. O.

Gledamol mi naprid, el se samo sigramo politike?

U politiki jeto nikad nije dosadno. Jevo, baš ovi dana najviše državno tilo raspreda o jednom zakonu koji se i nas Bunjevaca zdravo tiče. No, mi se baš i nismo bog zna kako uzbunili, ne znam ni ja zašto. Odgovor zašto je to tako mož bit: el nas se to baš i ne tiče, pa nećemo o tom lupat glavu, el mož bit da ni ne znamo kako se ovim zakonom nama kroji naša budućnost. Bilo kako bilo, na televizoru smo mogli gledat i slušat različita kontanja tamo niki ljudi iz republičke skupštine o tom zakonu.

Oni koji bi tribali najviše o tim divanit nisu baš imali šta kazat, osim da iskažu kako njim je to baš dobro, da je taj zakon potaman i poručivaje nek se zakon što prija donese. Bilo je i taki iz redova manjina koji su imali ozbiljne zamirke na pojedine članke zakona, a najviše je bilo oni „veliki političara" iz kojekaki stranaka i ti su onako baš dali sebi oduška i mlatili praznu slamu od nemila do nedraga i ništa nisu kazli jel pridložili. A šta bi oni i pridlagali, kad oni misli da su sami sebi dovoljni? El postoje nacionalne manjine u njevoj državi el ne postoje, oni to i ne znadu, a nije njim ni važno.

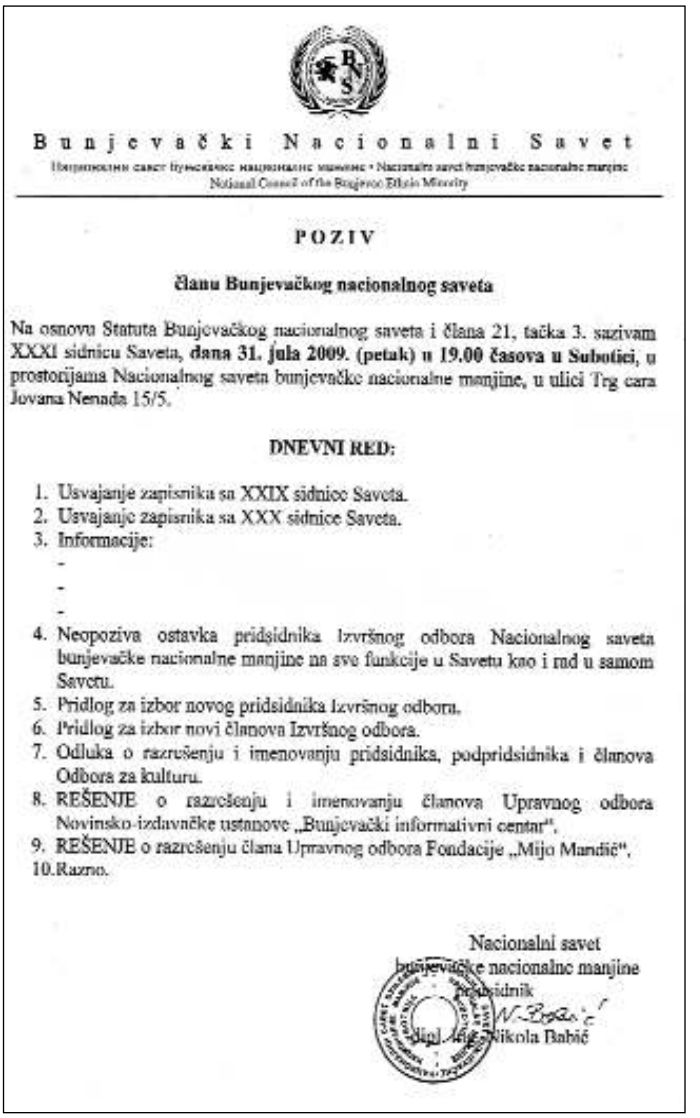
Naši političari u Subotici biju bitku „tuku" se na drugom planu. Niki već isprobani političar u svim strankama i u svim politikama, već na široko „poznat" svitu, našo je sad vrimena i eto priko televizora poručiva šta triba i kako triba radit u našoj bunjevačkoj manjinskoj zajednici, pa da nam bude bolja i lipča budućnost. Poručiva on i priti i Bogu i svitu, da ako ne bude tako kako on kaže, ne daj bože, propast će svit. Bavi se on sad kulturom i običajima, daje nam uputstva šta triba radit, a on siroma kako smo mogli čut i vidit, nema ni kulture a ni viđenje naše budućnosti.

I tako okolo bi mogli nabrajat naše tužne događaje, a o zakonu niko ni riči. Uvik se kod nas nađe da kogod pametuje onda kad tribamo pokazat da smo složni i da smo tu, da nas ima. Kad triba pokazat naš program i plan za budućnost onda se nađe ko će mudrovat i bušit na sve strane samo da se on dotični vidi u javnosti, pa makar to što on divani i ne bude ništa pametno, neg inkab, zdravo glupavo.

Zakon koji raspreda o pravima nacionalni manjina je, zaboga, taj koji će nam zacrtat i odredit budućnost. Naša budućnost se neće i ne mož oslanjat na kojekake gluposti što izvaljivaje niki političari samo zato da okreće pažnju javnosti na sebe.

Brez pravog i čvrstog programa rada, brez političke svisti, brez proniclјivog gledanja unaprid nema nam budućnosti. Dosta je bilo „sigranja" politike. Nećemo vajdar mirno gledat kako nas tu niki samozvani zastupnici vuku za nos, ismijavaje, a kogod ji zato debelo plaća. Tribamo dignit glavu, kazat dosta je bilo tim mešetarima i triba uzet svoju sudbinu u svoje ruke. U svim političkim događajima mi moramo imat svoje pridstavnike koji će bit politički svisni i škulovani i samo oni mogu dobit povirenje našeg naroda, sve ovo drugo je ravno nuli, nije ništa za narod nego je to interes dobro plaćeni pojedinaca. Kad se donosi zakon o nacionalnim manjinama, kad se crta naša budućnost, onda sva snaga i mudrost naše zajednice mora bit upregnuta u taj poso da bude što više na hasnu našeg naroda. Di smo mi u tom crtanju? Ko nas štogod pita? A oni koji bi mogli i morali o tom štogod kazat, pa zato su i plaćeni, oni ćute ko zaliveni!

Razgala

Bunjevački Nacionalni Savet

Bunjevački nacionalni savet • Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

POZIV

članu Bunjevačkog nacionalnog saveta

Na osnovu Statuta Bunjevačkog nacionalnog saveta i člana 21, tačka 3. sazivam XXXI sidnicu Saveta, **dana 31. jula 2009. (petak) u 19.00 časova u Subotici**, u prostorijama Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, u ulici Trg cara Jovana Nenada 15/5.

DNEVNI RED:

1. Usvajanje zapisnika sa XXIX sidnice Saveta.
2. Usvajanje zapisnika sa XXX sidnice Saveta.
3. Informacije:
   -
   -
   -
4. Neopoziva ostavka pridsidnika Izvršnog odbora Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine na sve funkcije u Savetu kao i rad u samom Savetu.
5. Pridlog za izbor novog pridsidnika Izvršnog odbora.
6. Pridlog za izbor novi članova Izvršnog odbora.
7. Odluka o razrešenju i imenovanju pridsidnika, podpridsidnika i članova Odbora za kulturu.
8. REŠENJE o razrešenju i imenovanju članova Upravnog odbora Novinsko-izdavačke ustanove „Bunjevački informativni centar".
9. REŠENJE o razrešenju člana Upravnog odbora Fondacije „Mijo Mandić".
10. Razno.

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
pridsidnik
dipl. ing. Nikola Babić

PORODICA NOVIĆ IZ AUSTRALIJE POSITILA SUBOTICU ODKALEG SE ISELILA PRIJA 37 GODINA

Novići traže svoje bunjevačke korene

Robert koji je davno, ko dite, sa roditeljima očo živit u Australiju, sad, posli 37 godina prvi put je došo u rodnu Suboticu zajedno sa ženom i troje dice tražeć svoje bunjevačke korene i podatke o istoriji Bunjevaca. Zanimljivo je sa koliko interesovanja i njegova dica žele saznat sve o svojim pricima i o njevoj istoriji. Najbolje srpski jezik divani sin Dejvid, koji ga je sam učio i ima želju potpuno ga savladat

Robert Nović se s ocom Ivanom, materom **Rožom**, s tri sestre i dva brata, prija 37 godina iz Subotice preselio u daleku Australiju. Danas ima 44 godine i prvi put je došo u svoju staru domovinu, u Suboticu. Sa sobom je povo cilu porodicu: ženu **Dominik**, ćer **Danijelu** (21), i sinove **Dejvida** (17) i **Metjua** (14), a pridružio njim se i Danijelin prijatelj **Nader Džaruf**. Robert je Bunjevac, pa je čim je došo u Suboticu potražio knjige i brošure o istoriji i životu Bunjevaca. Tako je stigo do Bunjevačke matice di su njim date sve informacije sa kojima su raspolagali. Tu smo i napravili ovaj razgovor šnjima.

Robert, inače likar opšte prakse, koji danas živi u gradu Brizbenu u Australiji, još uvik divani srpski jezik, al ne baš zdravo dobro, pa je u prvom dilu razgovora insistiro da ne divani engleski neg srpski. Dominik, žena mu, je polak Libanka a polak Francuskinja, al nju, u Bunjevačkoj matici, nismo imali prilike upoznat. Za familiju Robert kaže da su mišavina puno nacija, jel tata je Bunjevac, mama Madžarica, a Dominik je isto tako mišanog porikla. Pošto je mama Madžarica, kod kuće su divanili madžarski, pa je razumljivo da taj jezik bolje divani nego srpski. To nam je kazo na dobrom madžarskom jeziku.

Ja sam Robert Nović, moj otac je Ivan Nović, on se tu rodio, u Tavankutu 1927. godine, a ja u Subotici (u delu koji se zvao Čutkafal). Imao sam 7 godina kada smo otišli u Australiju, moji roditelji su želeli da počnu novi život tamo. Otišli smo mama, tata i šestoro dece, tri dečaka i tri devojčice. Sad naša familija ima 35 članova, tu su braća, sestre i njihove porodice. Evo, posle 37-38 godina u Suboticu dolazim prvi put, da vidim gde sam se rodio i posetim familiju. Tri godine pre odlaska za Australiju živeli smo u Ulici Ivana Zajca, blizu škole. Ja još nisam išao u školu, ali smo se tu, na ulici, igrali. Doveo sam celu porodicu. Ovo putovanje je bilo poklon majke moje žene, karte su bile 10 hiljada dolara, i to je vrlo velikodušno od nje. Spavamo u studentskom domu, jer hoteli su mnogo skuplji.

Kako je Robert kazo, jednu nedilju su u Subotici, a posli iđu u positu familiji u Vrnjačkoj Banji, a ako budu imali vrimena otiće i u Crnu Goru da vide Jadransko more, najvirovatnije Kotor i Budvu.

O svojim prvim utiskima Robert Nović kaže:

Subotica je divan, jako divan grad, a ljudi su prijateljski raspoloženi. Od kad sam poslednji put bio tu Subotica se jako promenila, kuće u Ulici Ivana Zajca u kojoj sam živeo pre selidbe za Australiju više ne postoji, a grad je pun novih modernih radnji, niste mogli pobeći ni od „Mek Donaldsa", što me uopšte ne čudi. Gradska kuća je predivna, čak i sa „Mek Donaldsom" – divani Robert prosto ne nalazeć prave riči da izrazi najlipša osićanja vezana za Suboticu.

U divanu koji su imali s pridstavnicima Bunjevačke matice bilo je jasno da su svi zdravo zainteresovani za svoje korene i kulturno nasliđe, pogotovo je to padalo u oči kod Robertove dice, koja su želila saznat sve o Bunjevcima. To se naročito odnosi na Dejvida koji je sam u Australiji iz jednog starog udžbenika učio srpski jezik. Tako sad srpski od svi zna najbolje, tečno divani, samo nuz poniku griškicu.

Moja cela porodica je jako zainteresovana za istoriju, za svoje korene i nasleđe. Moj otac je uvek govorio da je Bunjevac, da ima Hrvata, al da je on samo Bunjevac. I uvek je želeo da mi pronađemo podatke o tome. Lepo je videti da Bunjevci napreduju i da nisu potisnuti. Lepo je videti da dobijaju svoje mesto u Srbiji, da nisu nestali.

Robert kaže da su bili na Paliću i da je on zdravo lip. Sića se ko malom deranu da su mu divanili, nemoj ulazit u vodu, prljava je. A on je odlazio na Palić i plivo je.

Dok smo u Subotici otićemo u Tavankut da nađemo našeg rođaka Lajoša Zubelića. Tata nas je zamolio da to uradimo, pa ćemo otići da ga potražimo i pozdravimo – kazo je Robert.

Voleo bih da mogu dolaziti svake godine, ali finansije ne dozvoljavaju. Imamo familije svugde po svetu, i svi bi voleli da ih posećujemo, ali novac je problem. Ja sam lekar i zarađujem dobro, ali i tako je skupo ovako putovanje za celu familiju – ispripovido nam je Robert Nović.

Dejvid Nović, Robertov stariji sin, odlično govori srpski, pa nam je objasnio kako ga je naučio. Bunjevački još ne zna da divani.

Uvek sam hteo da naučim jezike, voleo sam to. Mislio sam da ne mogu da naučim kao moja sestra, ali u školi smo učili francuski kao strani jezik i ja sam kupio jednu knjigu na francuskom i počeo da učim iz nje. Tako sam jedne godine bio najbolji u francuskom u mom razredu. Posle toga mi je jedna popadija, Makedonka, dala udžbenik srpskohrvatskog jezika star oko 50 godina, i iz njega sam učio. Još uvek učim iz njega, još nisam završio. No, bio sam u Srbiji dva puta, 2005. i 2007. godine, prvo sa Danijelom, pa nisam imao prilike mnogo da govorim srpski. Posle sam bio sam kod rođaka u Kruševcu gde sam morao

da govorim srpski, pa sam malo bolje naučio. No, mislim da moja gramatika nije baš najbolja.

Dejvid kaže da mu je drago što je ovaj put i tata došo u Suboticu.

Jer, uvek je imao želju da dođe, ali, mislim, da se plašio, nije znao šta će naći ovde. Kada smo otišli u ulicu gde je živeo kao dete, on se počeo ponašati kao dete, trčao je po zidu, i sve je radio kao dete, jako je bio srećan. I meni je lepo što je on srećan ovde. Ima porodicu ovde, još uvek je tražimo, i daj bože da je nađemo. Ljudi u Vojvodini su jako ljubazni i prijateljski raspoloženi. A Subotica je jako lep grad. Kad smo došli ovde u Bunjevačku maticu nismo mislili da ćemo naći ovako lepe prostorije. I lepo su nas primili i odvojili vreme za nas.

Josip Skenderović, potpridsidnik Bunjevačke matice, je na kraju razgovora poklonio porodici Nović više knjiga bunjevački autora, odnosno knjiga koje divane o Bunjevcima. A rastanak sa njima je bio baš ko s familijom, nuz obećanja da će ostat u kontaktu. **V. M.**

Konačno nov zakon za nacionalne savite

Na poziv pridsidnika Skupštine AP Vojvodine **Šandora Egerešija**, i nuz prisustvo pokrajinskog sekretara za propise, upravu i nacionalne manjine **dr Tamaša Korheca**, u pokrajinskom parlamentu 15. jula održan je sastanak s pridsidnicima i pridstavnicima Nacionalni savita nacionalni zajednica u AP Vojvodini o Pridlogu zakona o nacionalnim savitima nacionalni manjina, koji je po hitnom postupku upućen Narodnoj skupštini Republike Srbije na razmatranje i usvajanje.

Pridstavnici Nacionalni savita nacionalni zajednica uputili su apel Narodnoj skupštini Republike Srbije i pozvali narodne poslanike da, uvažavajuć interese svi nacionalnih zajednica u AP Vojvodini i Republiki Srbiji, što prija odobre Pridlog ovog zakona u tekstu koji neće pritrpit suštinske izmine. Prema njegovoj ocini, ovaj zakon, koji je više od šest godina u postupku izrade, stvara nužni institucionalni okvir za očuvanje nacionalnog identiteta nacionalni zajednica i afirmaciju njevi prava i podršku procesu tolerancije. Nacionalni saviti su spremni priuzet odgovornost za sprovođenje ovog zakona, a u interesu pripadnika svi nacionalni zajednica - istaknuto je na sastanku.

Pokrajinski sekretar za upravu, propise i nacionalne manjine dr Tamaš Korhec naglasio je da tekst pridloženog zakona pridstavlja širok konsenzus pridstavnika svi nacionalni zajednica, te jasno i pricizno određiva nadležnosti savita u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja, službene upotribe jezika i pisma, postupak izbora nacionalni savita i druga pitanja koja su od značaja za njev rad.

S. K. O.

Prava i za Bunjevce

Konačno su i Bunjevci dobili pravo na mogućnost učešća na svim konkursima koje propisiva naša varoš Subotica, brez obzira na to što bunjevački nije još uvik priznat ko jezik. Naime, upravo ovaj „jezički" nedostatak bio je razlog da se sa svi varoški konkursa skinu podneti zahtivi iz bunjevačkog korpusa.

Tim povodom **mr Branko Franciškoviċ**, pridsidnik Bunjevačke stranke Vojvodine, izražava zadovoljsto što je Skupština grada Subotice vrlo brzo i na zadovoljstvo velikog broja odbornika usvojila izmine Pravilnika o dodili sridstava iz budžeta Grada Subotice u oblasti informisanja, kulture i izdavačke dilatnosti.

Ovim izminama Pravilnika konačno je omogućeno da i bunjevačke institucije u oblasti informisanja, kulture i izdavačke dilatnosti ravnopravno konkurišu sa svojim projektima.

Na osnovu ovako široko postavljeni kriterijuma omogućava se da najkvalitetniji projekti budu finansirani, med kojima će zacigurno bit i iz naši institucija - naglasio je Franciškoviċ. **S. K. O.**

MARIJA HORVAT OVE GODINE DOBILA NIKOLIKO ZNAČAJNI NAGRADA

Nagrada nagradu stiže

Na 39. MIRK-u (Međunarodna izložba ručni radova i kolekcija) održanom prolitos u Čoki, naša Subotičanka i saradnica „Bunjevački novina" **Marija Horvat** dobila je nagradu za fotografiju i „Nivo" nagradu, koji je ove godine dodiljeno sedam u konkurenciji oko tri iljade učesnika.

Marija je dosad učestvovala na 15 izložbi fotografija na MIRK-u, otaleg je donela dosta prvi nagrada, na osnovu koji je dobila tri velemajstorske diplome. Ove godine je nagrađena za fotografiju na kojoj je dvoipogodišnja divojčica **Jovana Franciković**, u bunjevačkoj nošnji od bilog šlinga, kako sidi u travi i drži uskršna jaja u kotarici. Ta fotografija je objavljena na naslovnoj strani „Bunjevački novina" prija dvi godine.

I druga nagrada je stigla ovog prolića, al iz Crvenog krsta Srbije, na osnovu odluke Upravnog odbora Nacionalnog društva CK Srbije. To je priznanje za dugogodišnji i vrlo uspišan rad na polju promovisanja i omasovljavanja dobrovoljnog davalaštva krvi u fabriki „Fidelinka" (di je Marija bila zaposlena), ko i zbog izuzetnog zalaganja u realizaciji sociohumanitarni aktivnosti Crvenog krsta Srbije, ko istaknuti volonter. Triba kasti da je Marija 50 puti dala krv. Nagrada nosi naziv „Zlatni znak" koja se daje za značajne rezultate u ostvarivanju ciljova i zadataka Crvenog krsta.

Marija je član Crvenog krsta od početka sedamdeseti godina, a ko volonter radi u programu „Briga o starima". Ona obalazi stare ljude i pomaže njim.

Mariji je humanitarni rad dono tušta lipi trenutaka.

Dugo godina sam bila saradnik lista „Humaniji milenijum" i oni su me poslali s grupom na odmor na Kopaonik. Bila sam tako i u Sokobanji tri dana. Ko davalac krvi sam se jako puno družila, putovala i stekla puno novi prijatelja. A za fotografiju uvik nađem vrimena. Fotoaparat je uvik u taški i slikam sve što mislim da bi bilo zanimljivo, i za novine, i za mene, a najviše volim slikat zalaske sunca. Tako me je jedan čovik na mojoj samostalnoj izložbi u Leskovcu pito, dal tamo kod vas u Subotici ima i izlazaka sunca - kazla je Marija Horvat.

Sa fotografijom Marija Horvat je učestvovala na izložbi i u Budimpešti, prija šest godina, di su pridstavljeni vojvođanski umitnici i di je osvojila Zlatnu medalju.

B. E.

Sveci koji se spominjemo

Gospa porcijunska je 2. avgusta, tog dana se u Franjevačkoj crkvi održavaje svečanosti, di je kadgod dolazilo tušta svita. Snižna gospa je 5. avgusta. Kad su jedared tili gradit crkvu gospi u čast, crkvene vlasti nisu se mogle odlučit di bi je sagradili. Al na veliko čudo jedno brdo je osvanilo pokriveno snigom a avgustu misecu. Oni su vidili da Bog oće da se crkva tamo napravi. Kad su je sagradili prozvali su je Snižna gospa.

Priobraženje Kristovo je 6. avgusta, koji se priobrazio prid svoja tri apostola: Petrom, Ivanom i Jakovom, na gori Taboru u Galileji, kad je Isus prominio svoj izgled i navistio slavu koju će doživit u uskrsnuću.

Velika Gospojina je 15. avgusta, to je velik svetac kad je Blažena Divica Marija uznešena u nebo i okrunjena za kraljicu neba i zemlje. U njezinu čast molimo krunice i uzdamo se da ćemo je kadgod vidit i slavit u nebu.

Sveti Roko je 16. avgusta, njega slavimo ko zaštitnika od kuge. Kad je u Subotici zavladala kuga od nje onda nije bilo lika, pa je umrlo zdravo tušta svita pa i dice. Ima koji su se odselili desetak kilometara od Subotice, jel su tili da se kakogod sačuvaje od kuge. Prvi put je zavladala kuga u Subotici 1709. godine, a drugi put 1738. kad je zavatila cilu Bačku. Onda su gradski poglavari, dok je bolest još vladala, 5. septembra 1738. godine, posvetili kamen temeljac zavitne kapelice posvećene Svetom Roki. Kapelica je sagrađena više zajedničke grobnice, di je saranjeno trideset čeljadi koje su Turci poubijali. Kapelica je više puti obnovljena i održavana do danas. Subotičani su uzeli zavitnu post da će postit 250 godina na dan smrti Svetog Roke 16. avgusta. Na Svetog Roku se drže svete mise u kapelici, a zavitni post se posti i dan danas. Nije svit zaboravio veliku patnju svoji pridaka. Svetom Roki je na čast podignuta i crkva u Subotici, a i u drugim mistima.

A. V. K.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Ris s mašinama

Kad se ris uradio onda su risari kazali Bogu fala žito je u krstinama, al da se dođe do kruva bilo je još tušta posla, da bi se došlo do kruva to tako mora bit, jel je Bog još prvom čoviku kazo, a to imamo iz knjige „Postanka" 3, 19: „U znoju lica svojeg kruv ćeš svoj ist dokle se u zemlju ne vratiš: ta iz zemlje uzet si bio – pra si, u pra ćeš se i vratit." I to je tako od početka svita, tili mi to priznat el ne, svedno drugačije ne mož bit

Kad se ris uradio onda su koji dan odmorili i malo dočekali da se osuši žito. Spremili su zaprežna kola i na lotre privezali pomoćnice, a to su bila okrugla drva malo duža neg lotra , a priko lotra su metnili po dva čatlova, a priko čatlova uzduž pomoćnice. Žito se bacalo na kola dvoparoški vilama, a to je bilo dosta teško pa su to radili muškarci, el ga odjedared na kola bacale po dvi ženske. Natovarena kola s žitom zvali su voz. Obično su se ljudi mobovali da što prija završe kamaru. Da ne bi naišla kiša kamara bi pokisla, pa bi se moralo ponovo snopovi sušit. Kamara se dila kod salaša, di su mislili da se sadije slama. Kamara se dila tako da se vlaće okrećalo unutra, a slama spolja, tako se dilo dva i po, do tri metera visine a onda se počela završavat kamara. Sad se vlaće okrećalo spolja i to je bila povlata. Pomalo se snoplje uvlačilo dogod se kamara ne završi. To je bilo teško bacit na kamaru, pa su napravili alaš. To su dva zatesana drveta zabodu u kamaru, a priko nji svežu kake široke daske i tu je čovik stojo i dočekivo snop na vile, a onda priko ruke bacio snop za leđa, što je drugi uzo i dodo kazalošu, čoviku koji dije kamaru. Kad se

kamara završi, a na dva kraja kamare se metne po jedan snop i dobro zakljuka, da ga viter ne sruši, a taj snop se zvao patak. Kamare su se dile tako da izmed dvi mož uć mašina vršilica. Kod kamare su nalivena dva bureta vode, ako bi se ne daj Bože zapalila, da se oma mož počet polivat. Dicama je bilo zabranjeno sigrat se oko kamara, jel ko zna šta imadu u džepićima, pa da se ne bi kamare zapalile.

Kost za mašinare

Mašina vršilica je počimala kod gazde mašine pa redom od salaša do salaša. Kazan je vuko mašinu, a iza mašine bodu, di su držali kojekake dilove za mašinu i kazan. Radnika je bilo više pa su se sminjivali da se odmore i napiju vode i zapale cigaretlu, a da mašina ne staje. Kod mašine se nije smilo pušit, pa je malo dalje u ladu bila tablica na kojoj je pisalo „Misto za pušenje". Tamo je stala i ona prskalica za vodu na točkove i jedan kabo di su mećali opušak od cigaretle. Mašinare je u zavisnosti kako se pogodi, ranio gazda mašine jel ljudi di su bili pogođeni radit. Za ručak je bio kruv, slanina, kiselna, luk, paprika i krastavci.

Za užnu se kuvo paprikaš, gra s šunkom, meso na čorbu i popržen krumpir. A i večera se obično kuvala. Radilo se ujtru kad svane, pa do prid veče jel kad se smrkne ni se moglo radit. Alkoholna pića se nisu pila jel da ne bi slučajno kogod nastrado. To je bilo vrime kad su došle vršilice, a prija tog je ovaj poso bio zdravo težak.

A danas...

Do kruva se kadgod zdravo teže dolazilo, pa su ga valjda čerez tog tako zdravo poštivali. Kad se kaki poso počo radit naši stari su uvik kazali: „Bože pomozi i blagoslovi". A završetak risa su najvećma slavili i zafaljivali Bogu. Pa su za zafalni Bogu smislili svečano proslavit, pravili su dužijancu. Posli se dužijanca sastavila s crkvom, pa su onda tako pod misom blagoslovili žito i kruv od novog žita. Sad se održavaje i takmičenja risara di se ručno kosi, ruča na njivi da mladi vide kako je to otprilike izgledo ris. Za dužijance se svečano odblače u narodne nošnje, bandašica obuče bilo ruvo, a druge risaruše svile i sefire i dicu obuku u narodnu nošnju za crkvu. Poslipodne se pravi bandašicino kolo. **A. V. K.**

Festival bunjevački ila

Poštivana čeljadi, Bunjevački kulturni centar Bajmok već tradicionalno, po četvrti put, u sklopu dana Bunjevačke kulture u Bajmoku organizuje „FESTIVAL BUNJEVAČKI NACIONALNI ILA" BAJMOK 2009.

Na festivalu se spremaju tradicionalna starovinska ila, specijaliteti a bome spremaju se ila za svečane prilike.

Festival nema takmičarski karakter ali stručni žiri ipak ocinjuje

- izgled reduše (kako je obučena)
- opremljenost samog prostora
- autentičnost posuđa i kuvarskih rekvizita
- izvornost pripremljenog ila

Zbirom poena dolazi se do lipi festivalski priznanja, iako svi učesnici na festivalu ila dobijaju obilježja festivala.

Tu smo da Vas podsitimo da 29. AVGUSTA U BAJMOKU na prostoru KPD „JEDINSTVO-EGYSEG" Moše Pijade 19, će i ove godine biti održan ČETVRTI „FESTIVAL BUNJEVAČKI NACIONALNI ILA" BAJMOK 2009.

Ako ste u dolafu našli kaki stari recept bit će nam drago da i Vi budite učesnici festivala.

Sve informacije mogu se dobiti svaki radni dan od 7 – 15 časova na telefon 762-038, Slađana.

Sve ostale pozivamo da 28 i 29 avgusta nađu malo vrimena, dođu u Bajmok i budu nam dragi gosti uz bogat program, dobru muziku i puno dobrog ila. Uz malo novaca doživit će nezaboravne trenutke.

Organizacioni odbor
FESTIVALA

BAJMOČKI KULTURNI CENTAR PRIREDIO PETU IZLOŽBU RUČNI RADOVA

Tušta „Zlatni rukivi”

Po peti put Bunjevački kulturni centar u Bajmoku je priredio izložbu „Zlatne ruke”. Sala Misne zajednice „Bajmok” je bila pripuna radova tako da positilac nije znavo šta prija pogledat. Tušta radova je poruka organizatoru da slideće godine mora nać veći prostor za izlaganje.

Bunjevački kulturni centar je ko domaćin, u povodu velikog kršćanskog sveca Petrova, i u sklopu Festivala folklora, najstarijeg na Balkanu, po peti put upriličio izložbu „Zlatne ruke” – divani **Branko Pokornić**, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog centra Bajmok. **– Sve što oči vide i ljudski um osmisli, ruke naprave, to se našlo ode, na izložbi. Radovi su rađeni raznim tehnikama, od šlingeraja do radova u drvetu, caklu, slami, metalu, praktično od svi materijala koji su dostupni, il ji mogu upotribit. Ode je izloženo priko 650 eksponata, računajuć i slike koje su izrađene u svim tehnikama. To su radovi oko 45 izlagača. Jedno dvi stotine eksponata nismo mogli uvrstit u ovu izložbu jel je ovaj prostor mali.**

A učesnici nisu samo Bajmočani, radove su izložili članovi UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, koji su dali slike salaša u slami, zatim autori iz Male Bosne, Tavankuta, Kaponje, Mišićeva, Subotice, al najveći broj nji je ipak iz Bajmoka.

Pored Pokornića, na otvaranju izložbe su divanili **Nevenka Bašić Palković**, viši kustos u Gradskom muzeju, i **Nikola Babić**, pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

U razgovoru s Brankom Pokornićom iskoristili smo priliku da ga pitamo za slideću veliku manifestaciju KBC - Festival bunjevački nacionalni ila.

Pripreme su poodmakle. Festival će trajat dva dana, i mi smo ovu manifestaciju nazvali „Dani bunjevačke kulture”. Prvi dan će bit posvećen našoj Bajmočanki, akademskoj vajarki Ani Bešlić. Njezina dva rada imamo i na ovoj izložbi. U drugom danu je Festval ila, četvrti po redu, di će se pokazat ona ila koja dosad nisu bila na ovom festivalu. Posebno ćemo obratit pažnju na ostavljanje dunca, pravljenje sira i još niki stvari koje triba da budu iznenađenje. Festival će bit održan poslidnjeg vikenda u avgustu.

Na kraju je Branko Pokornić kazo da je nedostatak novaca i ode prisutan, al BKC je počo pripreme još početkom godine, pa i izdavanje biltena (kuvar od prošlogodišnji recepata), i zbog tog se nadaje da će sve bit finansijski pokriveno, da se zadrži potriban nivo ove manifestacije.

V. M.

U GRADSKOJ KUĆI PRIDSTAVLJENA PRVA ANTOLOGIJA SAVRIMENE

„Lipota naši riči" prid

Velika vićnica Gradske kuće je 25. juna uveče bila puna svita koji je došo propratit važan događaj za bunjevačku kulturu: izlazak iz štampe prve Antologije savrimene bunjevačke književnosti „Lipota naši riči" u izdanju Bunjevačke matice.

Ivan Sedlak je na početku pozdravio positioce, zatim **Slavka Paraća**, zaminika pridsidnika Skupštine grada, **Slobodana Čampraga**, člana Gradskog veća zaduženog za obrazovanje, **Branka Franciškovića**, pomoćnika pridsidnika Skupštine grada, **Nikolu Babića**, pridsidnika Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, **Đuru Bošnjaka**, potpridsidnika Bunjevačkog nacionalnog savita i počasnog pridsidnika UG „Bunjevačko kolo", iz Sombora, **Ljudevita Vujković Lamića**, sekretara „Pučke kasine", i druge pridstavnike bunjevački institucija. Zatim je Sedlak, med ostalim kazo:

Za književno stvaralaštvo svakog naroda izdavanje antologije pridstavlja značajan događaj. Za naš narod pridstavlja važnu kariku u aktivnostima oko standardizacije bunjevačkog jezika i razvoja obrazovanja u osnovnim škulama. Pored bunjevačkog ričnika, gramatike, koja je prošla recenziju i udžbenika koji su u izradi, antologija je značajna karika u tom lancu. Šnjom dokazivamo da je naš jezik živ, da u njemu postoje stvaralački potencijali, da se mogu na njem izrazit različiti društveni odnosi, koju su bili, koji jesu i koji će bit.

U Antologiji se našlo 21 stvaraoc sa svojim radovima, prvi je iz 1936. godine, a poslidnji iz lanjske godine. Zastupljene su različite forme stvaralaštva, pisme, pripovidke, epovi, romani, pozorišni komadi...

Nadamo se da će stvaralaštvo na bunjevačkom jeziku iz ove knjige bit zastupljeno i u programu predmeta Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, u osnovnim škulama – kazo je Ivan Sedlak, naglašavajuć da Bunjevačka matica svojim dilatnostima daje punu podršku stvaraocima u očuvanju bunjevačkog nacionalnog identiteta.

Positiocima se obratila i urednica ove Antologije **mr Suzana Kujundžić Ostojić**.

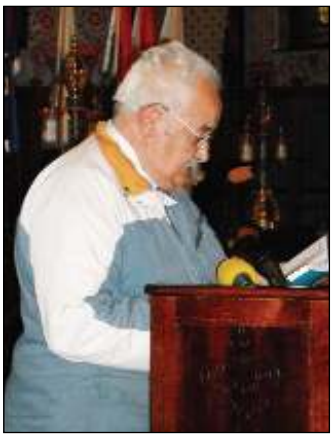
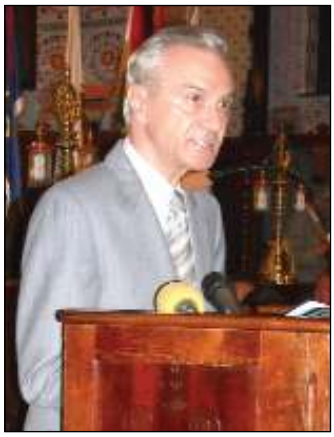
Ovom knjigom Bunjevci su pokazali zajedništvo u ljubavi prema svojem narodu, jeziku i kulturi. Iako je bunjevački jezik dugo potiskivan, a ne ritko i ismijavan, on nije nesto, sakrio se u dubinu umitničke duše, odkaleg su nizani najlipši stihovi o salašu – tom bedemu našeg postojanja. Al vrime u kojem živimo ostavlja sve manje mista za stari način života, naše običaje, koji se s toliko ljubavi sićamo i o kojima je i ode u Antologiji posvećeno dosta pisama. Ovu prominu osićaje i bunjevački umitnici pisane riči, pa pišu i o savrimenim i aktuelnim društvenim temama.

ONI SU U ANTOLOGIJI

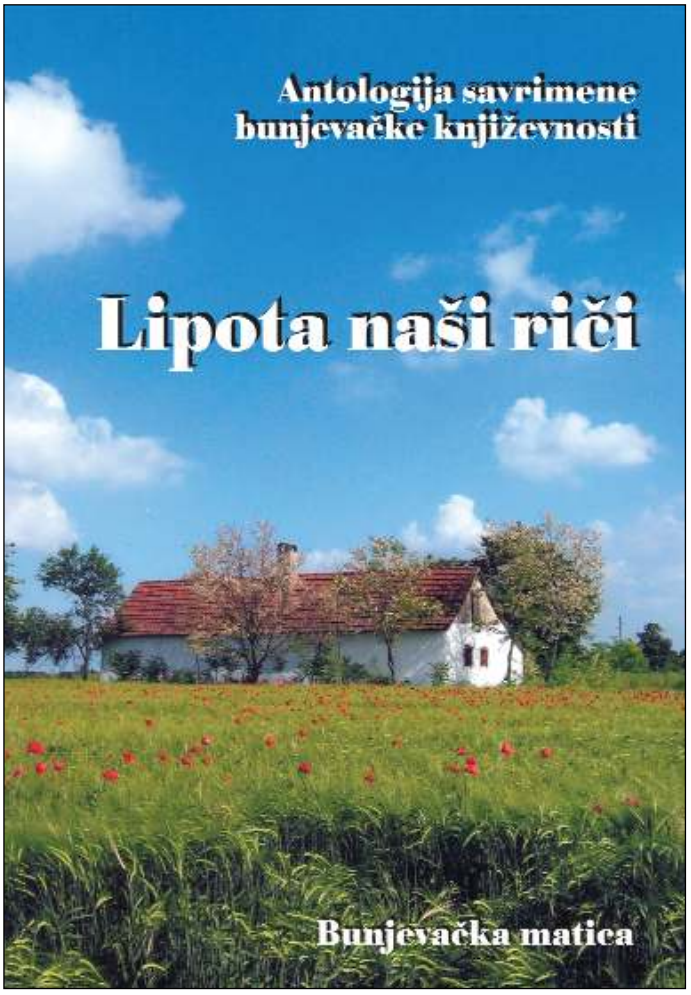
U prvoj Antologiji savrimene bunjevačke književnosti „Lipota naši riči" našli su se slideći autori: Gabrijela Diklić, Stipan Babić, Ljubica Sič, Marija Horvat, Stipan Šarčević, Tomo Kopunović, Marko Marjanušić, Katica Marganić, Ana Popov, Alisa Prćić, Geza Babijanović, Vinko Janković, Ana Irmeš, Jelisaveta Vučetić, Marko Peić, Petar Vojnić Tunić, Petar Kuntić, Suzana Kujundžić Ostojić, Ladislav Kovačić, Ivan Bašić Palković i Kata Kuntić.

BUNJEVAČKE KNJIŽEVNOSTI

čitaocima

Autori su pokazali kako se na bunjevačkom jeziku može pisat o svemu, samo ako se oće i zna. Ko i to da vridnost dila koja su napisali nije umanjena čerez jezika na kojem je napisana.

Kako je istakla, najstarija pisma ove Antologije je iz 1936. godine, od Marka Peića, koja divani o bunjevačkom rodu.

Ona najbolje pokaziva šta je vridnost prave književnosti – bit razumljiva i aktuelna čitaocima i posli više od 70 godina. Nadam se da će bit još taki primera iz ove Antologije koje će umitnički nadživit današnje vrime. Ovu Varošku kuću koju su pravili naši stari, crkve s koji zvona slušamo i u koje iđemo, ostavili su naši stari. Mi danas ostavljamo ovu Antologiju ko umitničko misto di će se moć skupit duše koje vole ovu našu beskrajnu ravnicu, di zvoni naša mila ikavica – kazla je mr Suzana Kujundžić Ostojić.

U programu promocije su učestvovali i autori koji su se našli u Antologiji čitajuć dilove svoji radova, ko i **Tamburaški orkestar „Sledbenici Pere Tumbas Haje"** sa solistkinjom **Tamarom Babić**. Na samom kraju **Katica Marganić** izvela je monodramu „Snaš Kata u varoši" autorke **Gabrijele Diklić** a Dramska sekcija KUD „Bunjevka" izvela je dio pridstave „Bunjevačka tradicija u tranziciji" **Kate Kuntić**.

V. M.

RUŽA ČERVENI IMA NEOBIČNU AVLIJU I BAŠČU, PUNU STARI SUDI

Stari lonac i cviće

Prolazila sam jednim sokakom, ni daleko ni blizo centra varoši jel otaleg se vidi naša Gradska kuća. U avliji ograda od drota ukrašena s onim što se ritko el nikad ne vidi – laboške, lonci, kanice i poklopci, a svi crveni pa na bobice. Stari sudi se poodavno bacaje, niko ji više ne čuva kad odsluže svoj vik. Danas se svi trude imat moderne lonce „cepter" jel „inox", a ove kadgodašnje, koji sićaje na ditinjstvo, svi su se već rišili i ostavili na otpadu.

Izuzetak je **Ruža Červeni** (69) rođena Babić, u Bunjevačkoj ulici, koja priko lita ukrasi svoju ogradu u avliji, odozgor vise lončići, zaklopci, laboške, a na zemlji kane za vodu, lavor, tepcija, kabo za vodu, a u njima posađeno cviće. Milina za oči, svi sudi, nji priko 40, crvene boje na bile bobice. Ruža kaže da je snaja donela prve sude i da kad ji je dobila nije znala šta š njima radit. Tako je počelo. Svi znadu da Ruža ima taj neobičan hobi pa joj donose, jel ji ljudi bacaje, pa joj čak i iz „Čistoće" donesu.

Naša sagovornica je penzioner, bila je dućandžinca, a sad voli cviće, što se vidi, jel cila kuća ko da je uramljena u puno lipog cvića, muškatlija, ruzmarina, lavande i još puno, puno feli.

M. Horvat

DR ALEKSANDAR RAIČ: PODILE MED BUNJEVCIMA I PITANJE BUDUĆNOSTI

Uvod u bunjevačko pitanje

Društveno-ekonomski profil bunjevačkog stanovništva Vojvodine

Stereotip o vojvođanskim Bunjevcima ko „paorskom" i salašarskom narodu, izgubljenom u nepriglednim bačkim pustarama i oranicama, koji se okuplja na proštenjima i povremeno viđa na vašarima u Subotici, Somboru, Bajmoku, danas je daleko od stvarnosti. Bunjevci i bunjevački Hrvati su danas jedan od najurbanizovaniji etniciteta Srbije. U dvadeset naselja subotičke i somborske opštine, u kojim je koncentrisano 99% Bunjevaca i bunjevački Hrvata, u četri gradska naselja – Bajmoku, Paliću, Subotici i Somboru – živi i razvija se 84% stanovništva bunjevačkog porikla nastanjenog u Vojvodini. U ostali 16 naselja, s pritežno ruralnim obilužjima, stanuje samo 16% pripadnika ovog stanovništva (Tabela 3). Prema rezultatima popisa stanovništva Srbije iz 2002 godine, urbanizacija stanovništva je u Republiki ukupno, ko i u Vojvodini, dostizala 56% ; opština Subotica je znatno iznad republičkog i pokrajinskog prosika urbanizacije (73%), dok je opština Sombor neznatno ispod pomenuti prosika urbanizacije (53%).

Urbanizacija donosi rađanje urbani socijano-ekonomski struktura u kojim se gube razgraničenja etnički zajednica. U takim okolnostima etnogeneza Bunjevaca je pristala privashodno zavisit od seoski-salašarski zajednica, koje, na tradicionalan način, niguju svoju kulturu i čuvaje svoj etnički identitet.

Ekonomsko i demografsko iscrpljivanje tradicionalni ruralni zajednica, ko poslidica agrarno-svojinski državni intervencija (agrarna reforma, kolektivizacija, komasacija zemljišta u Vojvodini izmed 1945. i 1960.) i tehnološko-ekonomskog napritka poljoprivrede, doprinelo je korenitim prominama u ruralnom sektoru bunjevačkog etniciteta u Vojvodini. Rezultati popisa stanovništva Srbije iz 2002. godine pokazivaje (tabela 4) da u dvadeset bunjevački naselja siverne Bačke poljoprivredno stanovništvo učestvuje sa svega 7,15%, što je za jednu trećinu manji udio u ukupnom stanovništvu od vojvođanskog prosika.

U okviru ukupnog poljoprivrednog stanovništva dvadeset bunjevački naselja, aktivno poljoprivredno stanovništvo, koje obavlja svoje zanimanje, čini 58%, a individualne poljoprivrednike 46% (razliku od 12% čine poljoprivredni radnici zaposleni kod poslodavaca-poljoprivrednika). U ženskom poljoprivrednom stanovništvu svoje zanimanje obavlja samo 20% u čemu 17% u svojstvu individualnog poljoprivrednika (samo 3% zaposleni ko poljoprivredni radnica). Izdržavano poljoprivredno stanovništvo u posmatranim bunjevačkim naseljima iznosi 42% (u ženskom stanovništvu 27%) što je na nivou vojvođanskog prosika. Najbrojnija kategorija izdržavanog poljoprivrednog stanovništva čine domaćice (12%) što je za jednu petinu iznad vojvođanskog prosika. Dica pridškulskog uzrasta (7%) i učenici osnovne škule (9%) u ode posmatranom poljoprivrednom stanovništvu zastupljeni su neznatno ispod vojvođanskog prosika, dok su učenici sridnji škula (4%) i studenti (1,5%) zastupljeni u većem procentu od vojvođanskog prosika (učenika sridnji škula ima više za skoro jednu petinu).

Agrarna struktura, vlasništvo nad zemljištom i posidovanje poljoprivrednog gazdinstva, važni su za razumivanje ruralni bunjevački etnički zajednica. Na osnovi popisa stanovništva Srbije 2002. godine mož se konstatovat da gazdinstvo posiduje 5,29% ukupnog stanovništa dvadeset naselja vojvođanski Bunjevaca i bunjevački Hrvata, što obuvaća tri frtalja poljoprivrednog stanovništva ovi naselja, dok jedan frtalj (25,69%) čine „brezemljaši", stanovništvo brez poljoprivrednog gazdinsta. U poređenju s prosikom Vojvodine, poljoprivredno stanovništvo koje posiduje gazdinstvo u dvadeset posmatrani naselja je znatno manje zastupljeno (na nivou od 67% vojvođanskog prosika).

Realne društvene, potrošačke i demografsko-reproduktivne jedinice etnički zajednica pridstavljaje domaćinstva koja obuvaćaje pojedince el članove porodice (roditelje brez el s decom, pripadnike stariji generacija). Domaćinstva su, oso-

Tabela 3 – Urbanizacija stanovništva Srbije 2002.

	Ukupno	%	Žene	%
REPUBLIKA SRBIJA	7498001	100	3852071	100
Gradska	4225896	56.36	2205545	57.26
Ostala	3272105	43.64	1646526	42.74
Centralna Srbija	5466009	100	2805021	100
Gradska	3073601	56.23	1604078	57.19
Ostala	2392408	43.77	1200943	42.81
Vojvodina	2031992	100	1047050	100
Gradska	1152295	56.71	601467	57.44
Ostala	879697	43.29	445583	42.56
Subotica svega	148401	100	77321	100
Gradska svega	107726	72.59	56714	73.35
Ostala svega	40675	27.41	20607	26.65
Sombor svega	97263	100	50424	100
Gradska svega	51471	52.92	27004	53.55
Ostala svega	45792	47.08	23420	46.45
20 naselja svega	199614	100	104227	100
Gradska svega	167783	**84.05**	88139	**84.56**
Ostala svega	31831	15.95	16088	15.44

Tabela 4 – Poljoprivredno stanovništvo u bunjevačkim naseljima 2002.

	Ukupno 20 bunjevačkih naselja	%	Odnos-indeks prema Vojvodini	Poseduju gazdinstvo svega (a)	%	Odnos-indeks prema Vojvodini	Ne poseduju domaćinstvo (b) udeo u kategoriji, %	udeo u polj. stan., %
Ukupno stanovništvo	199614	100			100			
Poljoprivredno stanovništvo svega	14275	7.15	0.68	10569	5.29	0.67	25.96	100.00
žensko (*)	6660	46.65	0.99	4963	46.96	1.00	25.48	46.96
Aktivno poljoprivredno stanovništvo koje obavlja zanimanje svega	8247	57.77	0.99	6187	58.54	0.97	24.98	58.54
žensko	2806	19.66	0.93	2099	19.86	0.89	25.20	19.86
individualni poljoprivrednici svega	6519	45.67	0.98	5630	53.27	0.97	13.64	53.27
žensko	2367	16.58	0.90	1967	18.61	0.88	16.90	18.61
Izdrživano poljoprivredno stanovništvo svega	6028	42.23	1.01	4382	41.46	1.05	27.31	41.46
žensko	3854	27.00	1.05	2864	27.10	1.09	25.69	27.10
od toga domaćice	1679	11.76	1.20	1325	12.54	1.25	21.08	12.54
deca predškolskog uzrasta	995	6.97	0.98	655	6.20	1.01	34.17	6.20
učenici osnovne škole	1338	9.37	0.95	941	8.90	0.97	29.67	8.90
učenici srednje škole	611	4.28	1.17	470	4.45	1.21	23.08	4.45
studenti	219	1.53	1.04	164	1.55	1.02	25.11	1.55
ostalo	1186	8.31	0.86	827	7.82	0.86	30.27	7.82

(*) Od stavke "žensko" do stavke "ostalo" udeo u poljoprivrednom stanovništvu

bito u poljoprivrednom stanovništvu, u simbiozi s gazdinstvom ko svojim proizvođačkim sektorom. Na osnovi rezultata popisa stanovništva Srbije 2002. godine (tabela 5), mož se konstatovat da u dvadeset naselja značajni za bunjevačku populaciju Vojvodine, ima malo više od 73 iljade domaćinstava s prosično 2,76 člana po domaćinstvu.

Med svim domaćinstvima, značajan je udio samački domaćinstava (23%), naročito kod poljoprivredni domaćinstava koja ne posiduju gazdinstvo (25%). Priko 56% ukupnog broja domaćinstava u posmatranim naseljima, čine ona sa dva, tri el četri člana. Brojnija domaćinstva, s preko pet članova, ne prilaze 10% ukupnog broja domaćinstava. U poređenju s Vojvodinom, za posmatrani dvadeset naselja karakteristična su domaćinstva s jednim eli dva člana. Za poljoprivredna domaćinstva koja posiduju gazdinstvo karakteristična su ona s tri el četri člana s tim da je taka brojnost ovi domaćinstava iznad vojvođanskog prosika. Domaćinstva s pet i više članova, bilo da posiduju el ne posiduju domaćinstvo, u pogledu brojnosti svoji članova su ispod vojvođanskog prosika (zaostaju od 15% do 50%). Ovo zaostajanje, depopulacija domaćinstava u naseljima važnim za vojvođanske Bunjevce i bunjevačke Hrvate, još je izrazitije u poređenju s Centralnom Srbijom (indeks prosičnog broja članova domaćinstava ukupno je na nivou 91,73, poljoprivredni domaćinstava s gazdinstvima na nivou 87,56 a oni brez gazdinstava na nivou 97,31).

Iz uvida u brojnost domaćinstava u dvadeset naselja važni za reprodukciju bunjevačkog stanovništva siverne Bačke, naziru se nike od karakteristika porodica ko izvora i osnovnog oslonca demografskog procesa ovog stanovništva. Prostu reprodukciju stanovništva obezbiđiva tek 28% domaćinstava a brezmalo 50% ukupnog broja domaćinstava u posmatrani dvadeset naselja (s jednim el dva člana) dospilo je u zonu gubljenja potencijala za sopstvenu demografsku reprodukciju. To su domaćinstva u odumiranju. Detaljnija analiza porodica prema tipu i broju dice u pomenutim naseljima potpunije osvitljava ovu zabrinjavajuću demografsku situaciju vojvođanski Bunjevaca i bunjevački Hrvata (tabela 6).

Popisom stanovništva Srbije 2002. godine u dvadeset naselja važni za opstavak i razvoj vojvođanski Bunjevaca i bunjevački Hrvata utvrđeno je postojanje ukupno 57.769 porodica, od čega 30% porodica brez dice, 34% porodica s jednim ditetom i 30% porodica s dvoje dice. Priostali 5 do 6% porodica uspile su podignit tri el više potomaka. U 57% porodica s dicom konstatovano je da žive potomci mlađi od 25 godina starosti i to u prosiku 1,6 dice po porodici (potomci mlađi od 25 godina osamostalili su se u oko 12% anketirani porodica). Ovi podaci su neznatno iznad vojvođanskog prosika (102,41) kada je rič o zastupljenosti porodica s dicom do 25 godina starosti a neznatno su ispod vojvođanskog prosika (96,27) kada je rič o prosičnom broju take dice po porodici.

Analiza tipa porodice u dvadeset posmatrani naselja, pokaziva da u toj sridini, med ukupno 40.339 porodica, priovlađivaje porodice bračni parova s decom (77,15% slučajova), al su konstatovane tadi rada i na tržištu rada. Iz činjenice da se većina ovog stanovništva priselila u četri gradska naselja siverne Bačke, proizlazi da poljoprivreda i seoska ekonomija ne zadovoljavaje njegova ekonomska i socijalna očekivanja. Šta se, pak, mož konstatovat o mogućnostima koje pripadnicima stanovnoštva bunjevačkog etničkog porikla stoje na raspolaganju u pogledu ekokođe krnje porodice matere (18,78%) el oca (4,07%) s dicom. U poređenju s vojvođanskim prosikom, u dvadeset relevantni naselja naglašeno je prisustvo pomenuti krnji porodica majki s dicom mlađom od 25 godina (indeks 116,04) i otaca sa takom dicom (indeks 111,20).

Malopre analizirane demografske karakteristike domaćinstava i porodica u naseljima važnim za život i razvoj vojvođanski Bunjevaca i bunjevački Hrvata, mogu se povezat s položajom pripadnika tog stanovništva u društvenoj ponomske aktivnosti, prvenstveno u četri gori naznačene gradske sridine u kojima većina traži oslonac svoje ekonomske egzistencije?

Rezultati popisa stanovništva Srbije 2002. godine pokazivaje da, u posmatrani dvadeset naselja, ukupno ekonomski aktivno stanovništvo obuvaća 71.150 osoba el 35,64% ukupnog stanovništva, u čemu žensko aktivno stanovništvo obuvaća 31.168 osoba ili 30% ukupnog ženskog stanovništva (tabela 7).

Nastaviće se ...

Tabela 5 - Domaćinstva prema broju članova i posidovanju poljoprivrednog gazdinstva 2002.

Domaćinstva prema broju članova	20 naselja, struktura u %				20 naselja prema Vojvodini, indeks		
	Ukupno domaćinstava	Ukupno	Poljoprivredno gazdinstvo posiduju	Poljoprivredno gazdinstvo ne posiduju	Ukupno	Poljoprivredno gazdinstvo posiduju	Poljoprivredno gazdinstvo ne posiduju
Ukupno	73042	100	100	100			
sa 1 članom	16787	22.98	15.37	24.91	108.87	106.48	104.87
2	19426	26.60	29.48	25.87	104.40	101.89	107.30
3	7229	9.90	14.15	23.87	50.25	140.45	119.13
4	15116	20.69	23.64	20.48	95.48	105.47	92.42
5	4416	6.05	8.40	5.45	81.35	86.19	83.65
6	1578	2.16	3.58	1.80	67.33	67.88	76.13
7	422	0.58	0.99	0.47	62.23	62.40	68.87
8	144	0.20	0.30	0.17	71.85	73.84	77.39
9	51	0.07	0.11	0.06	64.29	74.30	64.01
10 i više članova	44	0.00	0.00	0.00	66.00	49.78	70.79
Prosečan broj članova	2.76	2.91	2.63	2.85	98.88	94.38	100.29

Tabela 6 - Porodice prema tipu, broju dice i ukupnom broju dice mlađe od 25 godina 2002.

	20 bunjevačkih naselja, struktura %					20 naselja prema Vojvodini, indeks				
	Ukupno porodica	Ukupno, %	Brački par sa decom	Majka s decom	Otac s decom	Ukupno indeks	Brački par sa decom	Majka s decom	Otac s decom
Ukupno	57769		31121	5577	1641		111.21	79.77	89.41
Porodice prema broju dece		100	100	100	100				
bez dece	17436	30.19				103.04			
1	19778	34.24	0.44	0.67	0.64	100.89	103.61	94.34	95.11
2	17380	30.09	0.47	0.28	0.28	95.21	98.15	104.78	101.66
3	2697	4.64	0.06	0.05	0.05	86.91	87.00	90.64	93.88
4	377	0.65	0.01	0.01	0.01	76.33	77.74	81.73	85.85
5 i više	126	0.00	0.00	0.00	0.00	86.33	84.58	122.87	82.76
Porodice sa decom mlađom od 25 godina	39234	0.57	0.87	0.66	0.69	102.41	102.08	126.04	111.20
Dece mlađih od 25 godina, ukupno i po porodici	59877	1.60	1.95	1.38	1.35	96.27	96.66	97.70	95.58

Tabela 7 - Aktivno stanovništvo koje obavlja zanimanje prema dilatnosti 2002. godine

	20 bunjevačkih naselja		Odnos-indeks	Žene		Odnos-indeks
	Ukupno	%	prema Vojvodini	ukupno	%	prema Vojvodini
Ukupno	71150	**35.64**	103.30	31168	**29.90**	211.37
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	10905	15.33	67.71	3476	11.15	60.16
Ribarstvo	24	0.03	23.03	2	0.01	16.77
Vađenje ruda i kamena	55	0.08	15.30	5	0.02	7.25
Prerađivačka industrija	20721	29.12	111.79	8532	27.37	116.06
Proizvodnja i snabdevanje električnom energijom,gasom i vodom	923	1.30	93.62	209	0.67	90.21
Građevinarstvo	2811	3.95	84.28	353	1.13	81.03
Trgovina; opravka motornih vozila, motocikala i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	10859	15.26	118.63	5401	17.33	106.82
Hoteli i restorani	1425	2.00	88.08	1691	5.43	189.51
Saobraćaj, skladištenje i veze	5190	7.29	143.54	1275	4.09	160.83
Finansijsko posredovanje	1254	1.76	114.46	870	2.79	107.96
Aktivnosti u vezi s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	1586	2.23	90.93	815	2.61	88.27
Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	3457	4.86	107.89	1397	4.48	106.87
Obrazovanje	3276	4.60	102.72	2360	7.57	97.83
Zdravstveni i socijalni rad	5462	7.68	129.03	4225	13.56	119.16
Ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti	2415	3.39	117.30	1056	3.39	110.24
Privatna domaćinstva sa zaposlenim licima	115	0.16	160.28	85	0.27	139.01
Eksteritorijalne organizacije i tela	16	0.02	315.33	9	0.03	296.47
Nepoznato	13	0.02	0.75	4	0.01	0.75

140 GODINA OD ROĐENJA VELIKOG SRPSKOG MISLIOCA (I)

Horizonti Slobodana Jovanovića

Sin ideologa srpskog liberalizma, zapadnjaka i velikog nacionalnog radnika Vladimira Jovanovića (1833-1922.) - Slobodan Jovanović je rođen 1869. godine u Novom Sadu. Posle gimnazijskog školovanja, studirao je prava u Ženevi. Nakon završenih studija, 1890. godine, nastavio je studije Ustavnog prava i političkih nauka u Parizu. Po povratku u zemlju, službovao je u provincijskom sudu i u Ministarstvu inostranih dela. U svojoj dvadeset osmoj godini, 1897, postavljen je za vanrednog profesora ustavnog prava na Velikoj školi u Beogradu.

Jovanović je postigao da bude istoričar nacionalne istorije, teoretičar države i prava, istoričar političkih teorija, književni kritičar, psiholog politike i političkog delovanja i na kraju, kao okvir svega, kulturolog.

U pogledu teorijskog određena države, Jovanović je zastupao gledište o neodvojivosti države i prava pri čemu nije priklonjen niti istorijskoj pravnoj školi ali ni teoriji o autonomnoj pokornosti. Država je smisleno izvorište pravnih normi i taj etatistički pristup vidi se iz konstatacije da je pravo državna volja, odnosno skup pravila kojima je država dala obaveznu snagu.

Delikatan problem uloge ovako formulisane države je u odnosu prema kulturi. U tom kontekstu Jovanović smatra da država treba da učestvuje u stvaranju materijalne kulutre dok duhovnoj kulturi treba dozvoliti slobodu kreativnog stvaranja i ograničiti ulogu države u kreiranju atmosfere za njen neometan razvoj. Ova teorijska nesputanost duhovnog stvaralaštva kontraverzna je u svom idejnom potencijalu i u ideji njenog uticaja na sam koncept države. Moderne države, nakon Prvog svetskog rata, imale su sindrom države mase i otvarale su prostor za dijagnostičko određenje nastupajućeg totalitarizma čiji je iskreni protivnik bio Jovanović. Ovako razložena teorijska postavka države bila je bliska liberalnoj institucionalnoj koncepciji parlamentarne organizacije ali je u Jovanovićevoj koncepciji, na osnovu analize istorijskog iskustva, pretrpela prilagođavanje realnosti.

Nit konteksta razmatranja političkih ideja nije prekinuta tokom čitavog stvaralačkog perioda ovog istaknutog naučnika, a najznačajnije rasprave iz tog opusa su one koje se bave Platonom, Makijavelijem, Berksom i Marksom. Njihov izbor nije bio slučajan i predstavljao je zapravo pokušaj objašnjenja dominantih političkih ideja kroz stvaralaštvo izrazitih predstavnika određenih konteksta političkih ideja – metafizičke politike, tehničke politike, konzervativne politike i revolucionarne politike.

Platonova teorija je idealistički pristup o pravednoj i idealnoj državi pri čemu su politika i država u tesnoj vezi sa moralom. Država da bi trajala mora biti pravedna, a njen krajni cilj, kao i kod Aristotela je sreća ljudi. Vladari Platonove države su filozofi kao oličenje apsolutne istine i apsolutnog znanja. Upravna projekcija ove ideje kod Jovanovića je državna vlast kao neutralna sila sa nepristrasnim i objektivnim pogledom na društvene odnose. Najznačajnije dostignuće Platonove ideje leži u tome što je „jedan od prvih uvideo moralnu međuzavisnost države i pojedinca: moralni građanin u moralnoj državi. Ta istina, kao sve velike stvari, izgleda sasvim prosta, ipak zato tu prostu stvar niko ni pre ni posle Platona nije dublje od njega pronikao ni ubedljivije objasnio." [1]

Platonova teorija države, po Jovanoviću ima i svojih slabih strana. Ova Jovanovićeva kritika navodi nas na zaključak da on nije prihvatao političko zanesenjaštvo i idealizam čiste etike.

Međutim, njegovo neprihvatanje idealizma nikako ne znači da je prihvatao puki politički empirizam i real-politički pragmatizam u njihovoj potpunoj surovosti i vulgarnosti postojanja. Ovo Jovanovićevo stanovište vidljivo je iz njegovog osvrta na doktirnu Nikola Makijavelija. U Makijavelijevom sagledavanju države Jovanović kritikuje isključivi militarizam njegove države, ali i prihvata realnost da, kao takva, ona i jedino može egzistirati u izvarednim okolnostima. Makijaveli proučava državu u trenucima kada je ona sila, a ne ideja, „kada se u prvom redu ona pokazuje kao vojna, a ne kao kulturna ustanova."[2]

Makijavelijev uzor je rimska država i modalitet njenog istorijskog postojanja. U toj perspektivi ne postoji prostor za apstraktno rezonovanje, već neumoljiva egzistencija istorijskog fakta. Ovakav stav imao je suštinsku manu u uvažavanju istorije kao procesa u kome je ljudska priroda nepromenjiva, a sama istorija „nauka o istovetnosti ljudske prirode i o večnom ponavljanju stvari." [3] Brutalnost odvajanja morala od politike bio je radikalni koncept Makijavelijeve doktrine koji je Jovanović kritikovao zbog njegovog ekstremizma.[4] Međutim, ovo je, po Jovanoviću bio i trenutak osamostaljivanja politike i njenog oslobađanja od bogoslovskog i moralnog okvira čime započinje renesansa političke nauke u Evropi.

Drugi par rasprave su Berk i Marks i analiza njihovih doktirna. Berk je bio utemeljivač prosvećenog konzervativizma. On se zalagao za ekonomske reforme, i kao ideolog liberalizma bio je kritičar ličnog režima. Osim toga bio je veliki protivnik revolucije kao metoda promene društvenog poretka i emotivno je zazirao od njenog krvavog pira. I Slobodanu Jovanoviću nije promaklo da je svaka revolucija „koloplet" protivrečnosti. „Revolucija je skup protivrečnosti. S jedne strane, pokušaj da se u društvene odnose unese više pravde i razuma; s druge strane upotreba nasilnih i nemoralnih sredstava...S jedne strane pokret viših duhova, koji su se uzdigli iznad društvenih predrasuda i konvencija; s druge strane, pokret mase, koji nas vuče na niže primitivnije stupnje. Sve je pomešano ujedno: inteligencija i masa; racionalizacija i primitivnost; težnja za slobodom i tiranija fanatizma." [5]

Sa druge strane analizirajući revolucionarnu teoriju Karla Marksa, Jovanović ukazuje na njenu ideološku dimenziju koja je postigla vidnog uspeha među radništvom i na njenu naučnu teoriju koja je osporavana.

„Omasovljenje makijavelizma" zapravo je pojava totalitarizma. U tom trenutku, po Jovanoviću, makijavelizam nije više bio tajna jednog uskog kruga političara, već je postao kolektivni fanatizam, koji je „zaljuljao samu moralnu osnovu društva." Jovanovićeva psihološka analiza totalitarizma ukazuje na svu dramatiku kolektiviteta, na fanatizam, na iracionalnost, na populizam, pojednostavljenu i ogoljenu realnost. Ovaj proces stvorio je totalitarnu državu i bilo o kojoj da je reč (boljševičkoj, nacističkoj ili fašističkoj) ona je diktatorska i ima pretenziju „pravljenja istorije" za razliku od demokratije koja ostavalja da „istorija teče svojim tokom."

Jovanović je značajan deo svog rada posvetio totalitarizmu i mi smo je ovde sagledali u kontinuitetu analize doktirne pragmatične i nemoralne politike koja, u svom ekstremnom pojavnom obliku, deluje razarajuće. Shodno tome totalitarna država je antipod pravnoj državi jer se postavlja iznad prava i poriče demokratsku državu i demokratsku kulturu...

Dr Saša Marković

LENDUPIN POSO (II DIO)

Upoznavanje mladi

Salašari zauzeti svakidašnjim paorskim poslovima od ujtru do kasno uveče nisu imali vrimena ić med svit. Često su se viđali nediljom prid crkvom el na proštenju, pokatkad hetijom, na godu, a liti tu i tamo u kolu, vrimenom digod u skupštini, a gledanje svatova digod blizo, su bile jedine prilike da mladi odu digod sa salaša. Jedino su se za god svi mladi salašari skupili u varoši di su se za dan-dva viđali prid ckrvom, na korzi, u nikim od svoji momački el divojački društava, u kolu el skupštini. U viđanjima na kratko vrime mladi se baš i nisu mogli med sobom bolje upoznat, ocinit jesul jedno za drugo. Od stari su naslidili svaćanje da nije važno ko je iz kake obitelji i na kakom je glasu, već o njem triba sudit kaki je ko čovik, a o obitelji šta su radom stekli, dodali na talovano.

U ono vrime mladi salašari su većinom pošli – počeli su zabavljat, kad su upoznali izabranog para najčešće iz daljeg atara, a zdravo naritko su pošli s parom iz svog kraja. Godine friško prolaze i nije baš lako kroz ritka i viđenja na kratko izabrat dobrog doživotnog saputnika. Poučeni tim iskustvom narod je smislio izreku: Nije lako izabrat (nać) zrilu lubenicu i dobru divojku.

Izbor para svojem ditetu

Stariji su dobro znali, jel su u škuli života kroz to prošli, da u ljubavi mladima časkom padne mrak na oči, zavrte mozak jedno drugom, zato su ne jedared razočarani kazali: Nije ono šta mater kaže, već šta noćna tica nakuka, (po ugledu na noćno kukanje kukavica u vrime sparivanja), pa onda nit vide nit čuju. Valjda je otaleg i narodna izreka: Šta momak uveče obeća divojki, to ujtru ne važi. I to je bio jedan od razloga zašto su se stariji i te kako paštrili da izaberu el pomognu izabrat para svom ditetu. A kad su „promašili" o tom kajanju su nam ostavili nauk porukom: Snaša je jedina nevolja koja sa svirkom i na velika vrata ulazi u kuću.

Nuz to su zdravo pazili da bude na mistu čeljade koje će doć u kuću: da je dobre ćudi, jel kaki će bit zajednički život s onim ko je tisnog nosa, kog malo pa malo svrbi nos el ako ima kako drugo pomanjkanje tom nalik. Al od sveg je valjda bilo najvažnije da se ne orode s faličnim čeljadetom, s kakom falingom na tilu el u duši, koja bi se mogla izmetnit na koje od buduće dice. A što se ćudi tiče niko ne želi u kući čeljade iz kojeg se vrimenom lako mož izrodit dotiranica el čeljade sa sličnom falingom. Da bi svaku nedoumicu otklonili u tom njim je lendupa bila od pomoći ko kaki priki lik.

O lendupi

Za lendupu, tu i tamo je spominju ko klendupu, i njezinu ulogu u životu Bunjevaca cigurno su znali Đurđinčani, varoščani, Bajmačani, a i u drugim pustarama subatičkog atara, pa i šire. Jel čim su za lendupu znali u ovom kraju znači da je ona zakoracila s poslom i u komšinske atare, jel njezin poso nije imo granicu.

Hetijom na peci, nediljom prid crkvom, na godu u varoši je naprosto „lovila" čeljad da dozna šta ima novog u njevom kraju, da joj ništa važno ne promakne. Poznavala je tušta čeljadi i zato je bila dobro obavištena. To je bio najveći „adut" lendupe.

Poznata, na glasu ko lendupa je postala samo razgaljena ženska, koja je znala započet i spritno vodit divan, u njemu se dobro snalazit ko riba u vodi, da na lip način ispipa ono šta je zanima. Ona je bila uvik dospivena, kako su kazali imala je oči na vr glave s lakoćom je našla način da se upozna s željenim čeljadetom, a ko ima poznati na sve strane tom se nije teško uvuć u bilo čiju kuću el nać put do bilo kojeg, čak i najdaljeg salaša.

Koliko je meni poznato, do sad niko nije štogod više piso o komendiranju lendupe. Zna se da se ovim poslom ritko bavili muškarci, ko bać Vince, škulski drug mojeg baće.

Moj doživljaj o lendupi iz ditinjstva posli su mi potvrdili sličnim kazivanjima stariji Đurđinčani, moj tetak Nikola Prćić (1912. g.), Veco Jaramazović (1924. g.) i moja tetka Tereska Orčić (1915 g.) koja se dobro znala s ode spominjanom Roskom. Od više stariji čeljadi sam dozno da su čuli za lendupu, al ni jednu nisu poznavali nit su imali posla s njom.

Lendupu ko svatovskog časnika u vezi sa staćelom opisuje i Milana Černelić u knjigi: Uloge i nazivi odabranih svatova u Bunjevaca - Etnološki zavod Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1991. g.

Zašto su iskali lendupinu pomoć

Tušta je ljudi zvalo u pomoć lendupu jel je onda roditeljima itekako stalo da njim udomljena dica budu srićna, to njim je bila jedna od glavni životni zadaća, kako su

kazali da bi na kraju životnog puta na miru sklopili oči. Zato su se zdušno paštrili da se spretelje sa što gazdačkijom kućom, da uvećaje bogatstvo, da njim mladi počmu život iznova sa što više zemlje, koja je nuz rad bila ko nika potka jakom gazdaluku.

Neupućenim roditeljima je često bilo dosta šta su doznali od lendupe, lakše su se mogli odlučit da prime rakiju el zapiju divojku, da ne urade po narodnom nauku: Ko friško sudi (el odlučiva), friško se i kaje.

U to vrime vinčanje je značilo zajednički život do smrti, zato i nije bilo svedno ko će s kim i kako provest ostatak života. Onda se nije moglo ni smislit da se čovik i žena rastanu, a kad se to zdravo ritko i trevilo, većinom u varoši el selu, take su zgledali. Dosta je bilo da za koga kažu da je raspuštenik el raspuštenica pa da tako čeljade zgledaje, da na njeg često odmanu rukom.

Kako se lendupa obavistila

Iz pripovidanja o spominjanoj Roski, a i iz pripovidanja druge čeljadi, svatio sam da je lendupina zadaća skontat, kako se iz daljeg raspitat i doznat, što više, za bilo čiji račun, o obitelji momka el divojke koji se misle uzet. Ona se znala uvuć u svaku kuću, ko čivinjak u drvo, pa je onda spritno razgalila i doznala sve o onom ko je zanimo. Lendupa je bila svudan di se štogod događa, bila je ko valjušak u svakoj čorbi.

Istraživanje je počimala tako da se kobajage najpre počela raspitivat kako je na salašu onog s kim divani, pa onda šta imadu novog, a nije propuštila ni da usput pofali tog s kim divani. Primerice ženskoj je kazala kako imate smišan keceljac, el čula sam da ste odranili tušta pileža el ćer vam je baš fajinska divojka itd. Čim je malo otkravila tog s kiim divani počela se raspitivat ko njim je u komšiluku; kaka su ta čeljad; a posli nikoliko pitanja onako usput spomenila i tu familiju za koju se raspitiva. Kad je u raspitivanju dotleg stigla počela je „sigru": kako je čula da su ta čeljad vridna, el da nisu taka; da dobro vode gazdaluk el da nisu čuvarni; na velikom su glasu ko trošadžije; da su prandavi el zdravo čisti; da su roditelji odranili dobru dicu; kako ji svi fale... i tako sve najlipče o njima el ji je tarmala. Ljudi ko ljudi, vole ispravit zabludu i prisudit o tom ko je kaki, pa ako je lendupa za tu obitelj spominila štogod, a da to nije tako, onda su je ispravili. A kako i ne bi jel komšiluk sve zna šta se dešava u komšinskoj kući, a ako ima kako pomanjkanje ono se ne mož sakrit. Lendupa je jedva dočekala da je isprave, tako je došla do istine.

Lendupa se nije zadovoljila samo s jednom obavisti, paštrila se za obavist i od druge čeljadi i to šta je doznala sjednala je u jednu pouzdanu obavist.

Lendupina plaća

Kad je lendupa dotičnoj čeljadi ispripovidala šta je sve doznala, obavila je traženu uslugu, pa ako se za nju nisu unaprid pogodili, darivali su je ko je kako ocinio da mu vridi to šta je dozno od nje. Platili su je ritko kad novcima, jel su bili zdravo teški na buđelaru, pa su je najčešće platili onim čeg su imali na salašu: piležom, žitom, krumpirom, ogrivom, u adventu ukljukanom guskom, i sl. Lendupa je primila svašta šta joj triba za život, jel se baš nije zdravo laćala posla nit je imala vrimena za njeg.

Bajmačanka Roska Kolar

Kad sam s tetkom pritreso lendupu, potvrdila mi je šta sam dozno i prija. Roska je vrimenom postala zdravo poznata, lipo je živila od malo zemlje i onog šta je nadobijala ko lendupa. Kuća joj je bila na kraj Bajmaka u Paprenjači, u sokaku kudan su prolazili sva kola koja su u išla bajmačko-naćvinskim prtenim putom. Po lipom vrimenu tušta je vrimena provela na počivalici isprid kuće, a po ladnijem vrimenu potpačila je dovratak vrataca. Kola su se većinom zaustavila u njezinom komšiluku kod Ninuškinog špecerajskog dućana, di su kupovali petrolin, so, mašine itd. Dok su vašarili u dućanu uvik je kogod od stariji pazio na konje, pa ako joj bio poznat s njim je razminila koju rič. Kad se okišilo el zimi zaladilo onda se nalaktila na uzgljančicu i iz pendžeri gledala ko i di iđe sokakom, vrebala je šta se napolju dešava. U bunjevačkim kućama u naselju ženska čeljad su dešavanja na sokaku pratili kroz pendžer, iako je za to bio najpodesniji kibic-fenster, njeg su imale samo gazdačkije, najčešće, švapske kuće.

Nestanak lendupe

Uloga lendupe u životu naši pridaka polagano je počela nestajat posli II svitskog rata, u drugoj polovici XX vika sasvim je nestala, jel za tu ulogu nije bilo podmlatka. Društvene promine posli I, a osobito posli II svitskog rata, prominile su i odnos med mladima, poznanstva su počeli sklapat najpre na igrankama u tančurama el većim kafanama, a zato su bile najpodesnije varoške igre.

Uspominu na lendupu čuvaje stariji u svojim sićanjima na kadgodašnje vrime, a i ova će je pripovitka sačuvat od zaborava, ko i toliku drugu čeljad, koji su se iz zadovoljstva el rad hasne bavili prikupljanjom podataka o kojem god čeljadetu za račun drugog. Takim poslom se danas bave većinom privatni detektivi.

Komendiranje

Med tušta poznatog svita lendupa je poznavala i tušta mladi, koje je često komendirala jedne drugima, najčešće iz zadovoljstva, a ako je kogod za to darivo ni se ustezala primit dar.

Kod naši stari je bilo u modi da je od mladi kogod svom drugu el drugarici kazo: Ajde da ti komendiram tu i tu divojku el momka, pa ako se dotičnom sviđa komendirano čeljade, posridnik ji je upozno. Salašari su se upoznavali liti u kolu, jel je tamo mogo doć ko je tio, ledina je bila velika, bilo je dosta mista za sve goste. U varoši su ako divojka nije išla u tančuru el digod na igranku, kuražniji momci sami od sebe se nakanili i izvrebali divojku kad je s korzova pošla kući s drugaricom el sama i onda su joj prišli. Ako je dotični dobio košar – nikom ništa. Probaće kod druge divojke.

Moj dida Ilija na ugledu

Kad su oko sridine druge polovice XIX vika moji dide i majke stasali da se udome, pa i dobrim posli, momci i divojke su se po ondašnjem adetu uzimali vrlo mladi. Bilo je sasvim u redu kad je čovik narukovo u katanšag da je na salašu el kod kuće ostavio na počeku ženu i barem jedno–dvoje dice.

Onda su momka puštili u momčenje kad je bio kadar odnet na leđima džak žita na tavan. Mladi su se rano udomili da što prija izrode, odrane i udome dicu, srede i uvećaje gazdaluk dok je zdravlja i snage. Zato roditelji nakanu izbora životnog para nisu pripuštali dici dok su još „zeleni" i neiskusni, nisu toliko uočni i lako mogu pogrišit u izboru budućeg doživotnog para.

Valjda poučeni sotim naukom roditelji su odlučili oženit dida Iliju kad se primako osamnejstoj godini. Krajom trideseti godina XX vika dida Ilija mi je ispripovido da su mu jedne litnje nedilje za užnom baćo i nana kazali da će ga posli podne odnet na ugled kod divojke Vite, ćeri Time Sudarevog (Sudarević). O njoj su mu onako ovlaš pripovidali i iz daljeg i navistili da će ga s njom oženit, iako Ilija Vitu dotleg nije vidio, i kao je prizno čak nije ni čuo za nju. Nije čudo da se nji dvoje nisu znali, jel je Ilija bio iz Stantićevog šora pod Bajmakom, a Vita iz drugog kraja Đurđina blizo naćvinskog atara. Sudarovi su išli u naćvinsku crkvu i naj-

češće na čantavirsku hetiju, a Stantićovi su išli u Bajmak, pa se Ilija i Vita nisu viđali.

Te nedilje posli podne su se dotirali, svečano obučeni, posidali na kola dida na pridnjem sicu s baćom, a u zakoši pramajka s didinom starijom sestrom Đulom (Julkom), očli su na unapriđ udivanjen naugled budućim preteljima. Onda mladima nije priostalo ništa drugo neg da poslušaje roditelje. Tako je i bilo. Dida i majka su se prvi put vidili na tom ugledu i posli su za kratko vrime zapili Vitu.

Naugled se trevio kako su ga stariji unaprid udivanili. Dok su se dogovarali kaki će štafir donet Vita i šta će posli talovat, kad će i kaku čast pravit i drugo koješta, dotleg su Ilija i Vita sidili za astalom. Sidili su jedno naspram drugog, valjda med sobom nisu progovorili ni jednu rič, a mož bit i da su je izminili, samo se tog dida nije sićo el mi nije tio kazat. Dobrim posli mi je ova pripovitka pala na pamet i onda sam o tom pito majku Vitu, al mi je ona odbrusila da to nije pripovitka za dicu. Danas mislim da su nji dvoje zdravo mladi onda bili toliko stidljivi, da su možda najviše gledali u vr papuča. A kaki bi drugačiji mogli bit u to vrime, kad su jedva išli med svit, a onda su majka imali nepuni sedamnejst, a dida jedva da je napunio osamnajstu godinu.

Dida i majka su ostali u braku do majkine smrti, hamade pedeset godina, izrodili su dvanajst dice, od koji su šestero odranili i udomili. Dida Ilija je majku Vitu nadživio 17 godina. **A. Stantić**

PRIPOVITKE IZ BUDŽAKA

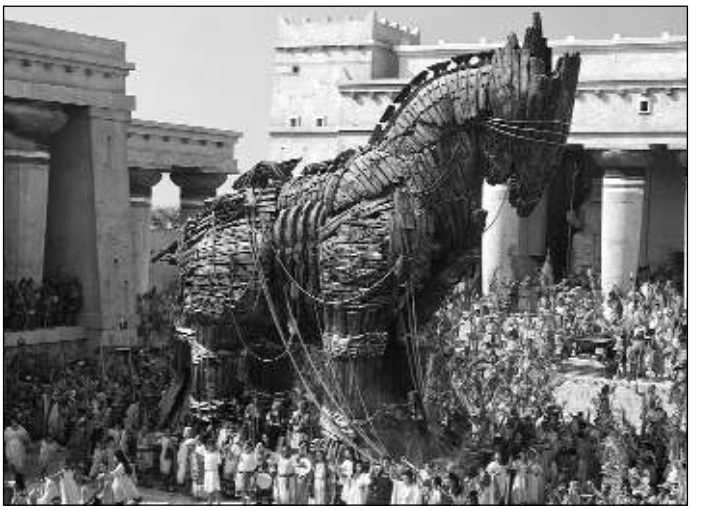
Svađa oko jabuke

Jabuka razdora

Jabuka je najstarije voće koje je čovik pripitomio prija desetak milenijuma. Od onda je jabuka voće koje ljudi najviše i najradije idu. U tušta narodni adeta jabuka ima važnu ulogu, na priliku u nas je bila najvridniji dar porodilji u komarniku. Ona je jedan od darova nuz rozoliju (rozaliju, rožoliju) kojom se pokaziva ljubav i poštivanje divojki koju su zapili rakijom itd.

U Grčkoj mitologiji je jabukom izazvan trojanski rat.

Hesperide, tri sestre, su zajedno sa zmajom Ladonom čuvale stablo sa zlatnim jabukama. To je stablo bio svadbeni dar božici Heri od Geje, božice Zemlje, za Herino vinčanje s vrhovnim bogom Zeusom. Zato što nije pozvana u svatove svađalica božica Erida je na zlatnoj jabuki napisala „najlipčoj" i bacila je prid noge rogovima okićenoj Heri, pametnoj Ateni i glavnoj zavodnici Afroditi. Nji tri se nisu mogle nagodit koja je najlipča, pa su pomoć tražile od Parisa, kome je Hermes (bog stada, trgovine itd.) naredio nek bude sudija u sporu. Kad mu je Afrodita obećala najlipču ženu na svitu Paris je zlatnu jabuku dodilio Afroditi. Ta najlipča žena na svitu bila je udata za kralja Menelaja kralja Mikene. Paris je lipu Helenu dovaro u Troju. Grci su skupili vojsku i očli da zauzmu Troju i vrate lipu Helenu.

Pripovidaje da je tronajski rat trajo deset godina, a poznat je i po tom da je Ahil ubio Hektora, Paris Ahila (Ahilova peta!), Grci su osvojili Troju na privaru trojanskim konjom...

Ahilova peta

Boginja Tetida je sina Ahila, junaka u trojanskom ratu, zagnjurila u vodu besmrtnosti rike Stiks, koja je tekla Podzemljom, kako bi mu cilo tilo bilo pokriveno nevidljivim oklopom. Držala ga za petu koju nije pokvasila, pa je to osto Ahilov jedini dio tila koji je bio ranjiv. Za to je znao Apolon (bog proricanja, muzike i ličenja), pa je u trojanskom ratu nagovorio ženara Parisa da strilom pogodi Ahila u nezaštićenu i ranjivu petu. Tako je Paris usmrtio Ahila.

Kod sportista, osobito trkača, mož nastat ozlida „Ahilova peta", a to je upala el katkad i pucanje tetive koja poveziva petu i mišiće prema butu. Trkču otežava trčanje el čak i ne mož trčat, a kad pukne tetiva mora se operisat. Kod fubališta udarac u Ahilovu petu zdravo boli, jel za nju nema opreme koja je čuva.

Trojanski konj

Zabadavad su Grci opsidali deset godina zidine Troje nikako nisu mogli nadobit Trojance. Poznat grčki ratnik Enej je napravio velikog i iznutra praznog drvenog konja u kojeg su se sakrili sedam najkuražniji ratnika. Konja su ostavili prid gradom i na njeg napisali „Za srićno vraćanje kući, Grci ovog konja posvećivaje Ateni (boginja savita, čuvarica gradova itd.) ko dar".

Grci su se počeli spremat ko da će, kobajage, otplovit kući, al su otplovili samo da najbližeg ostrva. Trojanci su nasili i uvukli konja u grad, jel su povirovali da će njim on donet sriću. Laokont (svećenik boga Apolona) je posumnjo da je to privara, al mu niko nije povirovo. Trojanci su u sriću još više povirovali kad su odjedared iz mora iskrsle dvi zdravo velike zmije koje su usmrtile Laokonta i njegova dva sina. Zmije je poslo Apolon da kaštiguju Laokontu. Dogodilo se kako su Grci i skontali. Noćom su grčki junaci izašli iz konja, i otvorili vrata a grčki ratnici su ušli u grad, nadobili Trojance i osvojili Troju. Ovo je spivo Homer u „Odiseji", epu na velikom glasu. (O tom su napravili zdravo lip kip „Laokonta i njegove sinove napadaje zmije".)

„Odiseja" je potakla rimskog pisnika Vergilija, koji je spivo u Eneidi: „Timeo Danaos et dona ferentes – Čuvaj se Danajaca (Grka) čak i kad nose darove."

Zato još i danas podiko zove čeljade Danajac/Danajka kojem ne triba virovat. **A.Stantić**

IZ KNJIŽEVNE RIZNICE: MARA ĐORĐEVIĆ – MALAGURSKI (I DIO)

Gurga Palocija

Kratak, zdepast, a crveni se kao „tucak". Na prvi pogled se vidi na njemu da je tuđinskog porekla. Deca u Gatu rado bi mu „privukla priko nosa", da je mađarska „fajta", ali ne smeju. Jak je Palocija kao vočić, a baš ni sredstva ne bira: bije praćkom, cigljom i bricom, – čega se prije domaši.

Rodio se u Gatu, sigrao se uvek sa bunjevačkom „dicom", pa se i čudi i ljuti, kad ko posumnja u njegovo bunjevačko poreklo. „Ta ja ni divaniti ne znam mađarski!" – veli Gurga i čudno mu šta to može biti na njemu, te svaki pogodi da je „tuđa sorta". Palocija je mali, ne razume on, da se pamet ne menja sa kapom, ni njegova narav time, što se rodio u Gatu i što divani bunjevački, kao da ga je bunjevačka Nana rodila...

„Najdrugačiji" je on u celome kraju. U kavzi mu niko nije ravan, a kavkadžije su mu i svi njegovi,

Kad se Ive i Mićo potuku, pa se koji prevari da ode sa tužbom Nani, – ona ga pusti prvo da kaže s kim se i zašto potukao, – pa kad onda počne da ga „razvija sa oklagijom", umekša se deran kao „jupka za nasuvo". Posle toga ne pada mu na pamet, da se skora potuče, a još manje da se tuži Nani.

Ali Paloc, on je nešto drugo. Kad se on potuče sa nekim, tuče se i cela njegova familija: mama, baćo i sestra mu Erža...

Sva deca u Gatu su zazirala od Gurge, jer niko nije bio takav hireš kao on.

Jedini, koji ga se nije bojao, bio je mali Joso „renderov", i to je Gurgi strašno ubijalo ugled pred njegovim pajtašima. Nije smeo Paloc Josu ni rečima zakačiti, ni rukom pipnuti, baš kao ni „svetu priliku". Josin otac je render, i ne običan render. Ta on ima i „nike zvizdice", a zastupa i komesara, pa ako se njemu zameri, zna Paloc: neće biti dobro. Obojica su se klonili jedan drugoga. Joso se bojao Palocije, a Palocija se bojao policije, i tako je među njima mir vladao.

Ali jednoga dana se i to pokvarilo. Gurga je za banbadava, više radi ćefa, izboksovao Josinog druga Matuša. U početku Joso je ćutao, ali kad je Matuš počeo u glas plakati, Joso je potrčao u pravcu svoje kuće i preteći rukom stao vikati:

Čekaj, Gurga, čekaj!... Dobićeš ti, kad te uhvate renderi!... Kazaću ja mome baći!...

A Paloc je još istoga dana saopštio svojim pajtašima, da će, ako ugrabi „lipu priliku nalemati onog razmaženog balu snaš Koce renderke", da će ga „do vika" pamtiti...

Nemoj, Paloc, nemoj! Ta njegov je baćo render! Nemoj, Paloc, zatvoriće te!... – savetovala deca Palociju.

Ali je Palocija samo zamahnuo glavom u vis, a u malim očicama zapršťao mu bes i prkos.

Pa šta, ako je renderov?... Nije Božji! Uhvatiću ga ja, Bogo moja, i isprebijat, da ga ni Jezuška neće sastaviti!... Nedam ja, da se takvi mali balo miša u moje poslove!... – vikao je razjareni Palocija.

Posle toga pajtaši se razišli. Nekako se svi našli u poslu oko svojih kuća. Vidili su oni po Palociji, da tu neće biti šale. Biće batina, i ko zna, po čiji će se leđi sve to svršiti.

Tako je i bilo...

Jednoga dana uvrebao je Palocija „razmaženog renderovog balu", kad se vraćao iz dućana. Bio se sav zasopio noseći tri kile „nulaša" svojoj Nani. Palocija mu je hitro pritrčao, trgnuo mu iz ruku svežanj i brašno se sručilo na zemlju iz papirnate kese. Joso je prvo stao zabezeknut, ali se brzo pribrao i poleteo na Palociju. No Paloc ga je tako spretno dočekao na otvorenu bricu, da mu je celo sečivo proletelo kroz dlan. Osetivši strašan bol i videvši krv koja je vrcala, Joso je potrčao kući kao bez duše.

Kad je ugledao Nanu, još iz daleka je jauknuo:

– Jaoj, Nane, Palocija!...

Josina Nana ostavila je korito sa košuljama i onako zasukana do lakata, izletela je iz avlije da uhvati Palociju, ali kasno. On je već zamakao u svoj sokak, derući se iz sveg glasa:

Jaoj, mama, ubiće me snaš-Koca renderka ! ...

Gurgina mama, sva čađava i raščupana, spopala je obramicu i šta se dalje dogodilo, o tome su dugo posle pričale žene u Gatu.

A Palocija je tada imao prvo svoje poznanstvo sa policijom.

***

Junak je on bio po Gatu, a u neku ruku i „večiti student". Četiri je već godine prošlo, kako ga je njegova mama upisala u prvi razred „bunjevačke škule", četiri godine on je istu školsku klupu čuvao, pa, kako se sam hvalio, imao je i „počasno misto" u školi.

– Sidim ja na desnu ruku učiteljevu, pokraj pendžera! Eto, tu ja sidim sam samcat! – Ponosio se često Palocija pred svojim pajtašima.

Sigurno ga je učitelj čuvao, da ga deca ne pokvare...

Nije žurio iz razreda u razred, ali svoje „školovanje" nije prekidao, iako je u školi bio redak gost.

Dolazio je nedeljno jedanput-dvaput, ali to su bili kobni dani za njegove saučenike. Najmanja stvar, koja će se tada jednom od njih desiti, biće „kalmarom" okrvavljen nos, često puta cigljom razbijena glava, a neki put je i brica radila.

– I prija sam se volio tuć – hvalio se Palocija – al' od kad sam služio na Tompi, kod onoga gazda Janoša koji mi je uvik samo tarane davo da jidem e, tu sam naučio nako momački, da se tučem bricom. Eto, tamo kod gazda Janoša, tamo sam prvi put proburazio njegovog govedara, kad mi nije tio napraviti onaki švigar kao na njegovom biču.

Učitelj ga je često grdio, naročito kad na nekoga nasrne sa bricom, a Palocija se izvinjava:

– Molim, gospodaru, nisam ja tio bricat Antuna. Ja sam imao pik na Paćalu, onog mog druga, znate, što mi je prioteo curu na balu, ali, da vam pravo kažem, ja sam zdravo bio pijan, pa sam od Antuna mislio da je Paćala!...

Deca se prevrću od smeha, a učitelj ljut psuje ga i pita:

Nesretniče jedan, zar i takve stvari radiš! ? A gde su ti roditelji ? Znaju li oni za to?...

– Ne bojim se ja njih! Niki put, kad me dugo nema, babo već i štrangu pokisele u šavolju, da me – kako oni to kažu – „nauče pameti". E, al mama onda pošalju Eržu, da me na ćošku vreba, pa čim ja čujem koliko je sati kod kuće, a ja šumangele, klisnem u koju komšinsku kuću, pa ajd' u slamu! Uvučem se u kamaru i spavam, – dok se babo ne opamete! Ako se trevi da me babo uvate, a ja se odma tako zakašljem da se sav zacenim. Mama odma udare u dreku: „Nemoj, čoče, ubićeš mi i to poslednje dite! Zar ne vidiš da je „heptičavo"... I tako ja znam unaprid, da me tata neće tući, baš da „varošku kuću" zapalim, a kako bi me tuko, ako se – opijem!...

***

Svi salašari i gazde njega poznaju. Kad kojem gazdi pobegne svinjar, udariće s kolima na Kersku kapiju, pri povratku na salaš. Tamoće naći Palociju i njegove pajtaše. Sve sami odrpanci od deset-dvanaest godina. Dobro je to društvo. Kako se izvuku ispod „dunje" i istrče iz svojih „bilih" kućica, pokrivenih trskom, žure na sastanak kod kerske kapije. Tu se skupi sve što je „najbolje" u Keru, Bajnatu, Vučjem Dolu i Gatu. Tu je velika „vatrenjača", tu se zarađuje! Tu hvataju golubove; uhvate ih i prodaju, ili stoje gazdi pred konjima, dok ovaj predaje hranu „vatrenjaru"! Plate im gazde svaki put po koji dinar. Nije to što vredi toliko, već svaki voli da dobro stoji sa ovom bandom...

ŽIVOT JE SVE ONO ŠTO SE DEŠAVA DOK MI PRAVIMO PLANOVE

Život se ne može isplanirati

U psihologiji se inače smatra da naći svoj unutrašnji mir znači prihvatiti stvari takve kakve jesu. Viljem Džejms, veliki američki psiholog je rekao da je „Prihvatanje prvi i najvažniji korak ka savladavanju neke nevolje" jer uvek, u svakoj nevolji se nađe neki način i izlaz, čak i kada čovek misli da je to nemoguće

Iz spostvenog iskustva znamo koliko je neugodno ako nešto očekujemo ili isplaniramo da uradimo, pa nas nešto neočekivano u tome spreči. Takvih primera je bezbroj; nešto smo videli u izlogu i poželeli da kupimo, ali sledećeg dana kada smo otišli toga više nije bilo, prijateljica je javila da će doći u posetu ali nije došla, zaradili smo manje para nego što smo planirali, taman smo seli da gledamo svoju omiljenu seriju kada je zazvonio telefon ili je došao neko nenajavljen, planirali smo putovanje ali smo baš pred polazak povredili nogu itd...

Naravno, ima u životu i ozbiljnijih stvari vezanih za posao, brak, decu, stan, budućnost gde se takođe sve može odvijati mimo naših želja i planova. Želeli smo na primer određen posao ali su primili nekog drugog, želeli smo da nam deca završe određene škole ali su oni izabrali nešto drugo i sl. Sve to može da izazove nervozu, bes, razočaranje, neraspoloženje, uznemirenost. Ali, ako sve to posmatramo drugačije shvatićemo da je sve to normalno jer život je proces gde se situacije i događanja stalno smenjuju i menjaju kao što se i u prirodi oko nas sve stalno menja. Život se ne može nikada do kraja isplanirati, niti se on odvija prema našim očekivanjima, nego, kako neko reče „Život je sve ono što se dešava dok mi pravimo planove."

Međutim, kada se nešto desi što se ne uklapa u našu šemu mi se obično nerviramo. Da bi to izbegli i lakše podneli bilo bi dobro da se ne držimo strogo svojih planova te da uvek imamo u vidu moguće promene, odlaganja, pomeranja čak i odustajanja od svojih planova. Još bolje bi bilo kada bi uvek imali u rezervi i neki drugi plan i alternativu (plan B) jer bi tako izbegli nervozu, razočaranje i napetost. Tako na primer ako prijateljica nije došla u dogovoreno vreme umesto da se nerviramo uradimo nešto što će nam pričiniti zadovoljstvo; spremimo terasu, zalijmo cveće, telefonirajmo dragoj osobi, pođimo u šetnju. Ili, ako naš frizer ne radi baš onda kada nam je potreban potražićemo drugog ili ćemo sa zadovoljstvom konstatovati da i sami umemo da napravimo sebi lepu frizuru.

U svakom slučaju fleksibilnost u prilagođavanju novim neplaniranim situacijama će nam pomoći da ponekad otkrijemo neke svoje nove sposobnosti i interesovanja a što je najvažnije da se ne nerviramo nepotrebno jer ne treba ići „glavom kroz zid" odnosno, uporno insistiranje na svom planu samo će povećati bes i nervozu. Jednostavno, moramo se naučiti da se prilagođavamo stvarnosti i kada je to neophodno da korigujemo svoje planove odnosno, da u rezervi imamo bar još jedan a što je najvažnije da shvatimo promene kao nešto normalno i prirodno u životu kao što je normalna smena dana i noći, toplog i hladnog, sunca i kiše.

Ako sve tako prihvatimo nećemo biti razočarani kada nas nešto iznenadi, omete ili spreči u našim željama i planovima. U psihologiji se inače smatra da naći svoj unutrašnji mir znači prihvatiti stvari takve kakve jesu. Viljem Džejms, veliki američki psiholog je rekao da je „Prihvatanje prvi i najvažniji korak ka savladavanju neke nevolje" jer uvek, u svakoj nevolji se nađe neki način i izlaz, čak i kada čovek misli da je to nemoguće.

Zato svakom danu treba prići bez velikih očekivanja, pa ako nam se desi nešto neprijatno nećemo biti iznenađeni i razočarani. A ako nam se desi nešto lepo i prijatno bićemo radosni i oduševljeni. I na kraju ćemo svi zaključiti da je život zaista sve ono što nam se dešava, i dobro i loše zajedno, i ako ga takvog prihvatimo bićemo sigurno mirniji i spokojniji.

Desa Kujundžić

RAZOČARENJE – DEO ŽIVOTA

Naravno, ima u životu i ozbiljnijih stvari vezanih za posao, brak, decu, stan, budućnost gde se takođe sve može odvijati mimo naših želja i planova. Želeli smo naprimer određen posao ali su primili nekog drugog, želeli smo da nam deca završe određene škole ali su oni izabrali nešto drugo i sl. Sve to može da izazove nervozu, bes, razočaranje, neraspoloženje, uznemirenost. Ali, ako sve to posmatramo drugačije shvatićemo da je sve to normalno jer život je proces gde se situacije i događanja stalno smenjuju i menjaju kao što se i u prirodi oko nas sve stalno menja. Život se ne može nikada do kraja isplanirati, niti se on odvija prema našim očekivanjima, nego, kako neko reče „Život je sve ono što se dešava dok mi pravimo planove."

BOLJI PRINOSI NUZ MODERNE PRIRANE BILJAKA

Folijarna izrana

Folijarna izrana priko lista smatra se dopunskom izranom, ukoliko se iz bilo koji razloga u osnovnom đubrenju ne unese dovoljno količine ranjivi elemenata za optimalan prinos

Tečna i kristalna mineralna đubriva sadrže osnovne ranjive elemente: azot, fosfor i kalijum sotim da njim mogu bit dodat mikroelementi: gvožđe, cink, bor, bakar, mangan i molidben. Postoje specijalna, tečna mineralna đubriva s cinkom, gvožđom i kalcijumom.

Primerom tečni mineralni đubriva priko lista brže se usvajaje ranjivi elementi, naime za dva do tri sata usvoji se priko 50% ranjivi elemenata pa i više. Priko zemljišta usvajanje ranjivi elemenata iđe sporije zavisno od sadržaja vlage, temperature zemljišta i drugi biohemijski procesa u zemljištu.

Tečna i kristalna mineralna đubriva proizvode se s naglašenim azotom, fosforom i kalijumom. Đubriva s naglašenim azotom koriste se u punoj vegetaciji radi razvoja lisne mase i lastara. Đubriva s naglašenim fosforom koriste se u početku vegetacije u cilju intenzivnog razvoja korenovog sistema, ko i u fazi razvoja generativni organa čiji razvoj fosfor pospešiva. Đubriva s naglašenim kalijumom koriste se u drugoj polovini vegetacije jel kalijum diluje na transakciju ranjivi materija iz lista u plod ko i pigmentaciju plodova. Mikro elementi u tečnim kristalnim mineralnim đubrivima se nalaze u helatnom obliku što njim omogućiva intenzivno usvajanje. Imadu dobru kompatibilnost s pesticidima, što njim omogućiva simultanu primenu i racionalnije gazdovanje.

Preparati u folijarnoj prirani

Folijarna izrana usiva pridstavlja jedan od bitni elemenata savremene ratarske proizvodnje. FitoFert preparati pridstavljaje kompletnu dopunsku izranu ratarske proizvodnje. FitoFert preparati pridstavljaje kompletnu dopunsku izranu za ratarske kulture a sadrže različite komponente što njim daje mogućnost primene kod različiti usiva i u različito vrime. Primenom navedeni đubriva usivi su vitalniji, otporniji na različite oblike stresova izazvani nepovoljnim meteorološkim oslovima a dobijaje povećanu biomasu naravno i prinos. Navedena đubriva su lako rastvoriva i sadrže velike količine aktivni materija osnovni mikroelemenata. Kompatibilni su sa sridstvima za zaštitu bilja što omogućiva istovrimenu izranu i zaštitu usiva.

Folijarna prirana strni žita

Strana žita u vegetaciji triba priraniti folijarno u dva navrata. Prvi put u fazi vlatanja s preparatom FitoFert Kristal 19:19:19: u količini tri do četiri kg po ha, samostalno jel u kombinaciji s preparatima koji štite pšenicu od korova. Kod druge prirane, koja se primenjiva u fazi početka mlične zrilosti priranu izvršit s preparatom FitoFert Krital 16:11:24 u količini dva do tri kg po ha, u kombinaciji sa fungicidima koji štite pšenicu od pigavosti lista i fuzarioza jel insekticida, ukoliko su se pojavile štetočine. Ogledi pokazivaje da primena navedeni preparata mož povećat prinos, pogotovo u sušnim godinama i do 20% uz povišeni sadržaj glutena i ujednačenu veličinu zrna.

Folijarna prirana kuruza

Zbog brzog porasta kuruza najčešće je moguće izvršit samo jedan tretman folijarne prirane, jel se kasnije mož uć u parcelu zbog lomljenja biljaka, al u sušnim godinama kad kuruz ima slab porast obavezno je izvršit i drugi folijarni tretman. Za prvi tretman kuruza priporučiva se FitoFert Kristal 24:6:10 zbog velikog sadržaja amonijačno nitratnog azota koji ovo đubrivo sadrži te u potpunosti neutrališe eventualni stres u kuruzu koji nastaje nakon tretiranja herbicidima na bazi sulfonil uree, s koji se vrši istovrimeni tretman, nuz dva kg đubriva po ha. Ukoliko se obavlja drugi tretman potribno je priminit FitoFert Kristal 19:19: 19 koji pored izbalansirane količine makroelemenata sadrži i cink u helatnom obliku priko potriban za razvoj kuruza. Tretman obavit s dva kg đubriva po ha. Prilikom mišanja s pesticidima prvo se dozira đubrivo a na kraju pesticid.

Folijarna prirana cincokrta

Prilikom herbicidnog tretiranja cincokrta protiv uskolisni korova i divljeg sirka obavezno izvršit priranu đubriva FitoFert Kristal 19: 19:19 i FitoFert Bor Super 10 s količinom od po dva kg od svakog po ha.

Visok sadržaj fosfora iz navedenog priparata uticat će na pravilno grananje korenovog sistema, a kasnije na intenziviranje cvatanja, dok će deponovana količina bora pospešit oplodnju zrna a samim tim i broj zrna u cvitu. Sinergijom ova dva preparata pospišiće se kvalitet ujednačenost zrna, sadržaj ulja i povećat prinos. Dugogodišnji ogledi pokazali su da kombinacija navedenog đubriva povećava prinos kod suncokreta do pola tone po ha. (Sl. 1)

Folijarna prirana soje

Kod soje se prvi tretman kristalni obavlja zajedno s herbicidnim koji se koriste za suzbijanje korova u fazi do prva tri troliska. Priporučiva se FitoFert Kristal 19:19:19 u količini od dva kg po ha. Preparat stimuliše brz i pravilan rast korenovog sistema ko i nadzemnog dila biljke. Slideće testiranje kod soje obavit preparatom FitoFert Bor Super 10 u količini dva litra po ha, u kombinaciji s fungicidima koji se koriste protiv cerkospore. Bor na usive soje ima višestruki efekat jel utiče na porast korena i poboljšava usvajanje azota. Podstiče razgranatost i cvatanje, poboljšava oplodnju i uvećava broj zrna u mavuni što rezultira uvećanim prinosom. Na osnovu proizvodni ogleda utvrđeno je da tritman s navedenim preparatima povećava prinos soje u prosiku oko 17% a na nikim parcelama povećanje je bilo i do 24%.

Folijarna prirana šećerne ripe

Šećerna ripa ima velike potribe za usvajanje makro i mikro elemenata, posebno izraženom potribom u kalijumu. Tokom juna i jula šećerna ripa ima velike potribe za magnezijumom i borom a to je u momentu kad lisna masa šećerne ripe zatvara redove.

Primerom FitoFert Bor Super 10 u tretmana prvo početkom jula a drugo sridinom u količini 2 litra po ha, obizbeđiva se optimalna količina za rast i razvoj šećerne ripe. Preparat ima visoku koncentraciju bora pa dvi litre po ha zadovoljava potribe u zaštiti od truleži srca ripe. Obizbeđiva zdrav koren brez prisustva tragova truljenja. Povećava digestiju u prosiku 1,1%. Ogledi su pokazali da se primenom bora kod šećerne ripe pored navedeni kvaliteta povećava prinos u prosiku 5%.

Navedeni kvaliteti tečni i kristalni đubriva kod ratarski kultura obavezivaje proizvođače za njevu primenu zajedno s pesticidima u odriđenom momentu razvoja kulturni biljaka i odriđenom vrimenu.

dr Andrija Peić Tukuljac

ODBOJKAŠKI KLUB „SU-SMECH”

Ajmo na odbojku!!!

Ove godine, tačnije 7. marta oformljen je Odbojkaški klub „Su-smech” koji je prvenstveno naminjen za mlađe, kako bi se upoznali sa početnim elementima odbojke i naravno, uveli ji u taj pridivan sport. Najveće zasluge za formiranje kluba ima svakako Ljubiša Janjić koji je u Subotici poznat po tom što je niz godina igro za OK „Spartak”, s kojima je ušao u Prvu ligu, igro polufinale kupa Srbije i zauzeo 5. misto u državi. Igro je i u OK „Mursa” iz Osijeka di je ostvario 3. misto u Hrvatskoj što je također velik uspih. Kako saznajemo, najvirovatnije bi tribo ponovo zaigrat za OK „Spartak” i pored tog da pomaže u mlađim selekcijama. Ono što je još interesantno da bi pored igranja u prvom timu „Spartaka” tribo bit i pomoćni trener.

Ovo je bio pravi povod za divan s Ljubišom Janjićom i da nas upozna sa „Su-smech”-om:

Di se održavaje treningi?

U toku prve sezone treninzi su se održavali u osnovnim školama „Ivan Milutinović” i „Sonja Marinković”, a za sledeću sezonu ćemo još videti.

Glavni „krivac” za otvaranje obojkaškog kluba ste upravo Vi?!

Moglo bi se reći. Oduvek sam imao želju da radim sa decom i da ih učim odbojci, a sada mi se pružila prilika za to. Klub sam osnovao zajedno sa kolegom Srđanom Grujićem.

Ko mož trenirat - od koliko do koliko godina?

Uglavnom na treninge dolaze deca osnovne škole, a bilo bi poželjno da je donja granica 4. razred osnovne.

Kaki je bio dosadašnji odaziv?

Zadovoljni smo dosadašnjim odzivom, ali u planu za narednu sezonu imamo da oformimo dve grupe – stariju i mlađu.

Priko lita odmor, a kada nastavljate s radom?

Da, u toku je mala pauza, a od 1. septembra nastavljamo sa treninzima. Radi se po posebnom programu koji je prilagođen upravo njima. Škola odbojke će od sada da bude uz odbojkaški klub „Spartak”, tj. sva deca će se voditi kao podmladak OK „Spartak” koji je najpoznatiji u gradu.

Dalji planovi?

Što se ciljeva tiče, želimo da razvijemo naš klub, da što više dece sklonimo sa ulice i da što više njih postigne zapažen uspeh i postanu prvoligaški igrači pa i nešto više... kao što sam i rekao uz OK „Spartak” ta deca će imati sve uslove za napredak.

Kome bi i zašto priporučili da krene kod Vas na odbojkaške treninge?

Odbojku bih preporučio svima, jer se pored fizičkih razvijaju i intelektualne sposobnosti. A tu možemo još dodati i taj podatak da je odbojka kod nas sve popularnija što se može videti i po našoj reprezentaciji.

Ako je kogod zainteresovan kako se mož upisat u „Su-smech”?

Deca se mogu javiti na mobilni 065/6843264. Nije bitno koliko znanje o odbojci imaju, jer ovo je škola odbojke i svi su jednaki. Što znači da se kreće od početka, od nekih osnovnih elemenata i vežbi u odbojci.

L. Tričko Stantić

U SUBOTICI ODRŽANO PRVENSTVO EVROPE U ŠAHU

Uspih srpskog kadetskog šaha

U Subotici u hotelu „Patria" od 10.07. do 15. 7.2009. godine kadetsko pojedinačno Prvenstvo Evrope u ubrzanom, problemskom i brzopoteznom šahu.

Šahovski savez Srbije i ovog puta je, ovako značajnu manifestaciju poverio dosad dokazanom organizatoru ŠK „Spartaku" iz Subotice. Učestvovalo je 208 takmičara od 6 do 18 godina, iz 15 evropski država. U toku pet dana desio se pravi festival kadetskog šaha.

U ubrzanom šahu koji se igro u šest uzrasni grupa posebno derani i divojčice i to od 8 do 10 godina, od 10 do 12 godina, do 12 do 14 godina, od 14 do 16 godina i od 16 do 18 godina, tempo igre je bio po sata po igraču. Med najbrojnijim takmičarima su bili iz naše države.

Najbolji rezultat naši su ostvarili: u konkurenciji do 8 godina Gajčin Marina, koja je osvojila titulu prvaka i dobila zlatnu medalju, Zajić Milan u konkurenciji do dest godina treće misto i bronzana medalja, do 16 godina Nestorović Lazar, treće misto i bronzana medalja i do 18 godina član subotičkog „Spartaka" , Roganović Miloš, drugo misto i srebrna medalja i Stanković Miloš treće mesto i bronzana medalja.

Zapažen rezultat postigla je Vince Andrea članica ŠK „Spartak" do 16 godina deobom 3-4 mista, al je bila četvrta.

Odigrano je i superfinale u ubrzanom šahu, di je naš Roganović Miloš osvojio srebrnu medalju.U rišavanju šahovski problema postigli smo najbolje rezultate u konkurenciji do 14 godina, Čiča Dragan je osvojio prvo misto i zlatnu medalju, Subotičanin Čabarkapa Novak drugo misto i srebrnu medalju i Vojinović Luka treće misto i bronzanu medalju. Odigrano je i ekipno prvenstvo na četri table u konkurenciji do 14 godina i do 18 godina. Ekipu su činila tri kadeta i jedna kadetkinja.

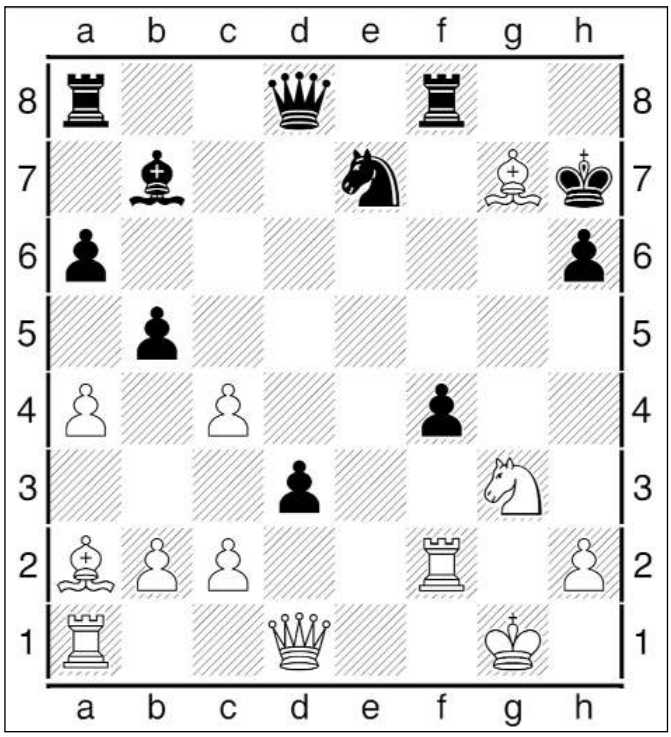
U konkurenciji do 14 godina reprezentacija Srbije osvojila je treće misto a ekipa „Spartaka" 6 misto. Zadnji dan je odigrano brzopotezno prvenstvo do 14 i 18 godina.

U grupi do 18 godina med u kadetima Roganović Miloš je osvoji drugo misto i srebrnu medalju i sotim posto po broju medalja naš najuspišniji takmičar. U ženskoj konkurenciji Članica „Spartaka" Vince Andrea osvojila je četvro misto. Uslovi za igru bili su dobri i nagrade su bile atraktivne i prigodne vrsti takmičenja.

Na kraju prikazaćemo vam jednu interesantnu partiju našeg najuspišnijeg takmičara internacionalnog majstora Roganović Miloša.

N. Sedlak

1.e4 c5 2.♘c3 ♘c6 Iskusni intermajstor iz Niša Branimir Maksimović pokušava mladog igrača Š.K. Spartaka uvest u štogod riđu varijantu kako bi izbigo veliku teoriju, međutim Miloševa snaga leži baš u praktičnoj igri. 3.f4 e6 4.♘f3 d5 5.♗b5 d4 6.♘e2 [Bili igra nepricizno. Pravilno je bilo 6.♗xc6+ bxc6 7.♘e2] 6...♘ge7 Sad se vidi nedostatak prithodnog poteza bilog, jel sad više ne mož pokvarit strukturu crnom. 7.a4 a6 8.♗c4 g6 9.d3 ♗g7 10.0-0 0-0 11.g4 Priambiciozno, što će biti kažnjeno na vrlo lip i efikasan način. 11...♘a5 12.♗a2 b5 13.f5 exf5 14.gxf5 gxf5 15.♘g3 Bili je žrtvovao pešaka i čini se da ima punu kompenzaciju, međutim slidi niz aktivnih poteza crnog, nakon čega on priuzima inicijativu. 15...c4! Zatvara se vrlo bitna dijagonala. 16.♗d2 fxe4 17.♘g5 h6 18.♘5xe4 f5! 19.♘c5 ♘b7! S tempom se dovodi lovac na dugu dijagonalu h1-a8 20.♘xb7 ♗xb7 21.dxc4 ♔h7 22.♖f2 d3! Otvara se i druga dijagonala. 23.♗c3 f4 24.♗xg7 Diagram 24... fxg3! Privremena žrtva topa što dovodi bilu poziciju do potpunog kraha. 25.♖xf8 ♕b6+ 0-1.

HOROSKOP ZA AVGUST

OVAN: Ko po običaju, pricinjivaćete svoje trenutne mogućnosti, što se posli mož loše odrazit na vaš poso, al i na vaš ionako ositljiv nervni sistem. Čerez tog, svoje slobodne trenutke iskoristite za bavljenje hobijima i obavezno šetajte pored vode. Imaćete svesrdnu podršku emotivnog partnera u svim vašim aktivnostima.

BIK: Moraćete bit strpljivi, šporovat i suočit se s svim stvarima šta vam pomalo teško padaje. Rišenje vam je nadovat ruke i sad nikako ne smite odustat. Na ljubavnom planu ne tražite od voljene osobe ono što sami niste spremni uradit. Poslovna situacija u mnogome će uticat i na zdravlje.

BLIZANCI: Imajte na umu moguće zastoje u poslovima i emotivnom životu i budite strpljivi, jel će se situacija iskristalisat do kraja miseca i to u vašu korist. Pokušajte nać duševnog mira, šta će vam itekako tribat. Bavite se hobijom.

RAK: Pokušajte bolje organizovat svoje vrime. Biće vam potriban i odmor od svega, posebno od situacija šta diluju opterećujuće. Emotivna veza biće poprilično nestabilna, al do kraja miseca i to ćete rišit. Hronične bolesti zadesiće mnoge Rakove, al ništa nije ozbiljno i ne morate paničit.

LAV: Ukoliko privaziđete inertnost i krenete na vrime u akciju, bićete zadovoljni i ispunjeni na poslovnom planu. U ljubavi iskoristite povoljne planetarne aspekte i bavite se voljenom osobom. Pokušajte uspostavit čvršći kontakt s prirodom, pa će i zdravlje bit dobro.

DIVICA: Mnogi poslovni projekti biće u zastoju, a pošto znate osluškivat događaje, ositićete da tribate bit strpljivi i sačekat povoljniji momenat. U ljubavi možte očekivat tušta strasti i nežnosti, a na vama je da se pripuštite uživanju. Mogući povrimeni bolovi u nogama.

VAGA: Započinje nova, svitlija faza u vašem životu. Nike Vage prominiće poso el ga dopunit novim, a neke će planirat otić u penziju. U ljubavi ćete se morat suočit sa činjenicom da partner nije onaki kaki se pridstavlja. Za dobro zdravlje poželjna je ležernost u svemu.

ŠKORPIJA: Opšta kriza je za vama, pa ćete se osićat ko novi i funkcionisat shodno situaciji i iz nje izvlačit maksimalnu korist. S voljenom osobom uspostavićete odlične odnose. Potribno vam je čišćenje organizma od toksina.

STRILAC: Sve će se odvijat po planu, al teško ćete to i uviđat, jel ćete brez razloga bit sumnjičavi. Moraćete savladat razne stravove, posebno one šta su vezani za vašu budućnost i na poslu i u ljubavi. Vreba vas širok spektar bolesti, al ako optimističnije budete gledali na opštu situaciju mogu vas zaobać.

JARAC: Budite istrajni u onom šta započnete. To znate bit, pa nek vas mali porazi ne obesrabre. Kraći put mož obnovit i poboljšat emotivnu vezu, pa ne odbijajte pridlog partnera da otputujete digod. Što se zdravlja tiče, na meti vam je slaba tačka organizma.

VODOLIJA: Poslovi što započnete s početka urodiće plodom tek krajom miseca, pa se naoružajte strpljenjom. Mnogi pripadnici ovog znaka u fazi su obnavljanja stari emotivni veza na obostrano zadovoljstvo. Mož vas zadesit bakterijska infekcija urinarnog trakta šta se lako liči.

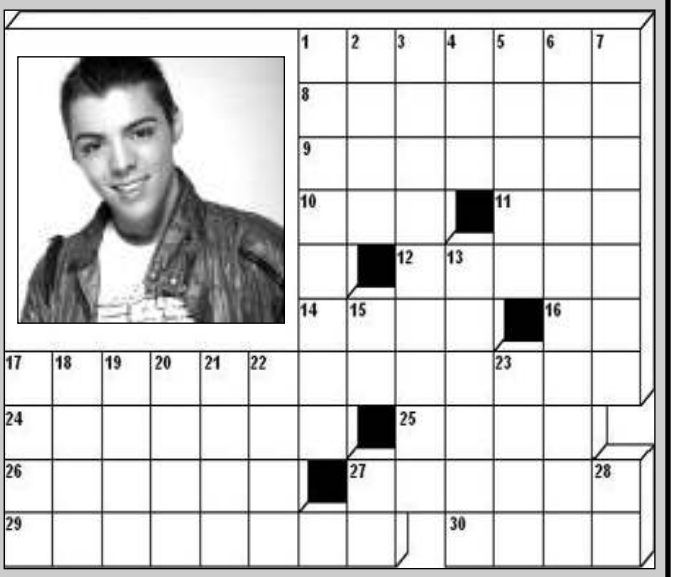
RIBE: Pasivnost tokom odmora dovešće vas u konfuzno stanje, kad procine mogu bit pogrišne, a kasnije griške evidentne. Nećete bit zadovoljni emotivnim partnerom, jel ćete maštat o idealnoj vezi koje nema. Psihosomatske bolesti otkloniće ako sanirate uzrok njevog nastanka. **Dragan Tovarišić**

UKRŠTENE RIČI

VODORAVNO: 1. Podzemni zatvor; 8. Smanjeno; 9. Raniji državnik, Hosni; 10. Crnogorsko kolo; 11. Pogodbeni veznik; 12. Dio kaputa; 14. Rika u Srbiji; 16. Upitna ričica; 17. Naš mladi pivač na sliki; 24. Vrsta biljke; 25. Arapin; 26. Izorana zemlja; 27. Dodaci ugovorima; 29. Posuto s tečnosti; 30. Ime pisca Čomskog;

USPRAVNO: 1. Dio Beograda; 2. Vrsta rične ribe; 3. Koji lako gubi iz pamćenja; 4. Žensko ime; 5. Ugođaj (turc.); 6. Skidanje šlajera s snaše (gr.); 7. Naš pivač, Aleksandar; 13. Umetnut varenjom; 15. Hemijsko obilužje za Cink; 17. Bez vida; 18. Muško ime; 19. Odupiranje, otpor; 20. Zimzeleno drvo (kr. mn.); 21. Skandinavsko muško ime; 22. Stoti dilovi kilograma; 23. Vrsta odiće; 27. Autonomna oblast (skr.); 28. Inicijali glumice Mihić.

Dragan Tovarišić

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: novinar, Arameja, polovan, Ašok, la, rev, Šer, In, siti, MARINA TADIĆ, izotop, Itaka, did, Nova Varoš, alat, divenica.

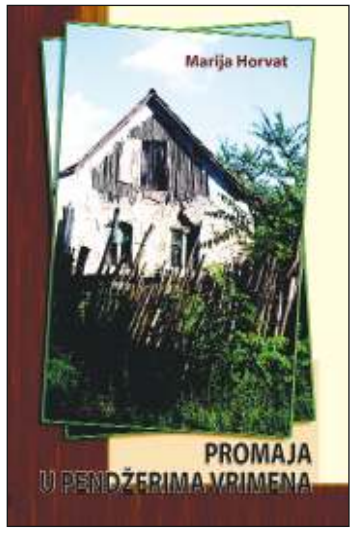
Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra

300 dinara

500 dinara

400 dinara

350 dinara

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možte naručit na telefon 024/523-505, po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

HIŽ
"HIDROIZOLACIJA"
ŽIVANOVIĆ

www.hiz.co.yu

025/440-470

063/440-470

Sombor, Šeste Ličke 25

VRŠI IZOLACIJU VLAŽNIH KUĆA

MAŠINSKO REZANJE ZIDOVA

